

॥ श्रीसूर्य-नमस्कारः ॥

॥ पूर्वाङ्ग-विघ्नेश्वर-पूजा ॥

(आचम्य)

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये॥

प्राणान् आयम्य।

(अप उपस्पृश्य, पुष्पाक्षतान् गृहीत्वा)

तदेव लग्नं सुदिनं तदेव ताराबलं चन्द्रबलं तदेव।
विद्याबलं दैवबलं तदेव लक्ष्मीपतेरह्नियुगं स्मरामि॥

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा

श्री-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं करिष्यमाणस्य कर्मणः

अविघ्नेन परिसमाप्यर्थम् आदौ विघ्नेश्वरपूजां करिष्ये।

(अप उपस्पृश्य)

अगजानानपद्मार्कं गजाननमहर्निशम्।
अनेकदं तं भक्तानाम् एकदन्तमुपास्महे॥

अस्मिन् हरिद्राबिम्बे सुमुखं महागणपतिं ध्यायामि, आवाहयामि।

श्री-महागणपतये नमः, आसनं समर्पयामि।

श्री-महागणपतये नमः, पादयोः पाद्यं समर्पयामि।

श्री-महागणपतये नमः, अर्घ्यं समर्पयामि।

श्री-महागणपतये नमः, आचमनीयं समर्पयामि।

श्री-महागणपतये नमः, मधुपर्कं समर्पयामि।

श्री-महागणपतये नमः, शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि। स्नानानन्तरमाचमनीयं समर्पयामि।

श्री-महागणपतये नमः, वस्त्रार्थमक्षतान् समर्पयामि।

श्री-महागणपतये नमः, यज्ञोपवीताभरणार्थे अक्षतान् समर्पयामि।

श्री-महागणपतये नमः, दिव्यपरिमलगन्धान् धारयामि। गन्धस्योपरि हरिद्राकुङ्कुमं समर्पयामि।

श्री-महागणपतये नमः, अक्षतान् समर्पयामि।

श्री-महागणपतये नमः, पुष्पमालिकां समर्पयामि। पुष्टैः पूजयामि।

॥ अर्चना ॥

१. सुमुखाय नमः

९. धूमकेतवे नमः

२. एकदन्ताय नमः

१०. गणाध्यक्षाय नमः

३. कपिलाय नमः

११. फालचन्द्राय नमः

४. गजकर्णकाय नमः

१२. गजाननाय नमः

५. लम्बोदराय नमः

१३. वक्रतुण्डाय नमः

६. विकटाय नमः

१४. शूर्पकर्णाय नमः

७. विघ्नराजाय नमः

१५. हेरम्बाय नमः

८. विनायकाय नमः

१६. स्कन्दपूर्वजाय नमः

श्री-महागणपतये नमः, नानाविधपरिमलपत्रपुष्पाणि समर्पयामि॥

श्री-महागणपतये नमः, धूपमाग्रापयामि।

अलङ्कारदीपं सन्दर्शयामि।

श्री-महागणपतये नमः, () (नैवेद्यं) निवेदयामि। निवेदनान्तरम्

आचमनीयं समर्पयामि।

श्री-महागणपतये नमः, ताम्बूलं समर्पयामि।

श्री-महागणपतये नमः, कर्पूरनीराजनं दर्शयामि। कर्पूरनीराजनानन्तरमाचमनीयं समर्पयामि।

श्री-महागणपतये नमः, मन्त्रपुष्पं समर्पयामि। स्वर्णपुष्पं समर्पयामि।

अभीप्सितार्थसिद्धर्थं पूजितो यः सुरैरपि।
सर्वविघ्नच्छिदे तस्मै गणाधिपतये नमः॥

गजाननं भूतगणादिसेवितं कपित्थ-जम्बूफल-सार-भक्षितम्।
उमासुतं शोकविनाशकारणं नमामि विघ्नेश्वरपादपङ्कजम्॥

अनन्तकोटिप्रदक्षिणनमस्कारान् समर्पयामि।
छत्रचामरादिसमस्तोपचारान् समर्पयामि।

वक्रतुण्डमहाकाय कोटिसूर्यसमप्रभ।
अविघ्नं कुरु मे देव सर्वकार्येषु सर्वदा॥

सुमुखश्वैकदन्तश्च कपिलो गजकर्णकः।
लम्बोदरश्च विकटो विघ्नराजो गणाधिपः॥

धूमकेतुर्गणाध्यक्षो फालचन्द्रो गजाननः।
वक्रतुण्डः शूर्पकर्णो हेरम्भः स्कन्दपूर्वजः॥

षोडशैतानि नामानि यः पठेच्छृणुयादपि।
विद्यारम्भे विवाहे च प्रवेशे निर्गमे तथा।
सङ्ग्रामे सर्वकार्येषु विघ्नस्तस्य न जायते॥
प्रार्थनाः समर्पयामि।

॥ प्रधान-पूजा — श्री-सूर्यनारायण-पूजा ॥

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविद्वोपशान्तये॥

प्राणान् आयम्य। ॐ भूः + भूर्भुवः सुवरोम्।

॥ सङ्कल्पः ॥

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा श्री-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं शुभे शोभने मुहूर्ते
अद्य ब्रह्मणः द्वितीयपरार्थे श्वेतवराहकल्पे वैवस्वतमन्वन्तरे अष्टाविंशतितमे
कलियुगे प्रथमे पादे जम्बूद्वीपे भारतवर्षे भरतखण्डे मेरोः दक्षिणे पार्श्वे
शकाब्दे अस्मिन् वर्तमाने व्यावहारिकाणां प्रभवादीनां षष्ठ्याः संवत्सराणां
मध्ये () नाम संवत्सरे उत्तरायणे / दक्षिणायने ()-ऋतौ ()
मासे शुक्लपक्षे () शुभतिथौ (इन्दु/भौम/बुध/गुरु/भृगु/स्थिर/भानु)-
वासरयुक्तायाम् () नक्षत्रयुक्तायां ()-योग ()-करण-युक्तायां
च एवं गुण-विशेषण-विशिष्टायाम् अस्याम् () शुभतिथौ अस्माकं
सहकुटुम्बानां क्षेमस्थैर्य-धैर्य-वीर्य-विजय-आयुरारोग्य-ऐश्वर्याभिवृद्ध्यर्थं
धर्मार्थकाममोक्षचतुर्विधफलपुरुषार्थसिद्ध्यर्थं पुत्रपौत्राभिवृद्ध्यर्थम् इष्टकाम्यार्थसिद्ध्यं
मम इहजन्मनि पूर्वजन्मनि जन्मान्तरे च सम्पादितानां ज्ञानाज्ञानकृतमहा-
पातकचतुष्टय-व्यतिरिक्तानां रहस्यकृतानां प्रकाशकृतानां सर्वेषां पापानां
सद्य अपनोदनद्वारा सकल-पापक्षयार्थं श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-
सूर्यनारायणप्रीत्यर्थं श्री-सूर्यनारायण-प्रसाद-सिद्ध्यर्थं श्री-सूर्यनारायण-पूजा-
पुरस्सरं तृचकल्पेन अरुणप्रश्नेन च श्री-सूर्यनमस्कारान् करिष्ये। तदङ्गं
कलशपूजां च करिष्ये।

श्रीविद्वेश्वराय नमः यथास्थानं प्रतिष्ठापयामि। (गणपति-प्रसादं शिरसा
गृहीत्वा)

॥ आसन-पूजा ॥

पृथिव्या मेरुपृष्ठ ऋषिः। सुतलं छन्दः। कूर्मो देवता॥

पृथिव्ये त्वया धृता लोका देवि त्वं विष्णुना धृता।
त्वं च धारय मां देवि पवित्रं चासनं कुरु॥

॥ घण्टा-पूजा ॥

आगमार्थं तु देवानां गमनार्थं तु रक्षसाम्।
घण्टारवं करोम्यादौ देवताऽऽह्नकारणम्॥

॥ कलश-पूजा ॥

कलशाय नमः दिव्यगन्धान् धारयामि।

गङ्गं च यमुने चैव गोदावरि सरस्वति।
नर्मदे सिन्धुकावेरि जलेऽस्मिन् सन्निधिं कुरु॥

श्री-गङ्गायै नमः। श्री-यमुनायै नमः। श्री-गोदावर्यै नमः। श्री-सरस्वत्यै नमः।
श्री-नर्मदायै नमः। श्री-सिन्ध्यवे नमः। श्री-कावेर्यै नमः।
सप्तकोटिमहातीर्थान्यावाहयामि।

(अथ कलशं स्पृष्ट्वा जपं कुर्यात)

कलशस्य मुखे विष्णुः कण्ठे रुद्रः समाश्रितः।
मूले तत्र स्थितो ब्रह्मा मध्ये मातृगणाः स्मृताः॥

कुक्षौ तु सागराः सर्वे सप्तद्वीपा वसुन्धरा।
ऋग्वेदोऽथ यजुर्वेदः सामवेदोऽप्यर्थर्वणः।
अङ्गेश्च सहिताः सर्वे कलशाम्बुसमाश्रिताः॥

सर्वे समुद्राः सरितः तीर्थानि च हृदा नदाः।
आयान्तु देवपूजार्थं दुरितक्षयकारकाः॥

(इति कलशजलेन सर्वोपकरणानि आत्मानं च प्रोक्ष्य।)

॥ आत्म-पूजा ॥

आत्मने नमः, दिव्यगन्धान् धारयामि।

१. आत्मने नमः	४. जीवात्मने नमः
२. अन्तरात्मने नमः	५. परमात्मने नमः
३. योगात्मने नमः	६. ज्ञानात्मने नमः

समस्तोपचारान् समर्पयामि।

देहो देवालयः प्रोक्तो जीवो देवः सनातनः।
त्यजेदज्ञाननिर्माल्यं सोऽहं भावेन पूजयेत्॥

॥ पीठ-पूजा ॥

१. आधारशक्त्यै नमः	८. रत्नवेदिकायै नमः
२. मूलप्रकृत्यै नमः	९. स्वर्णस्तम्भाय नमः
३. आदिकूर्माय नमः	१०. श्वेतच्छ्रुत्राय नमः
४. आदिवराहाय नमः	११. कल्पकवृक्षाय नमः
५. अनन्ताय नमः	१२. क्षीरसमुद्राय नमः
६. पृथिव्यै नमः	१३. सितचामराभ्यां नमः
७. रत्नमण्डपाय नमः	१४. योगपीठासनाय नमः

॥ गुरु-ध्यानम् ॥

गुरुब्रह्मा गुरुविष्णुर्गुरुर्देवो महेश्वरः।
गुरुः साक्षात् परं ब्रह्म तस्मै श्री-गुरवे नमः॥

॥ कुम्भे वरुण-सूर्य-नारायण-पूजा ॥

ॐ। इमं मै वरुण श्रुधी हवंमूद्या च मृडय। त्वामंवस्युराचके॥ तत्त्वां
यामि ब्रह्मणा वन्दमानस्तदाशास्ते यजमानो हविर्भिः। अहेऽमानो वरुणेह
बोध्युरुशःस् मा न आयुः प्रमोषीः॥

अस्मिन् कुम्भे सकल-तीर्थाधिपतिं वरुणं ध्यायामि। वरुणमावाहयामि।
वरुणाय नमः। आसनं समर्पयामि।

पाद्यं, अर्घ्यं, आचमनीयं, स्नानं, स्नानानन्तरमाचमनीयं, वस्त्रं, उपवीतं, गन्धं,
गन्धोपरि अक्षतान्, पुष्पाणि समर्पयामि।

वरुणाय नमः। प्रचेतसे नमः। सुरूपिणे नमः। अपां पतये नमः।
मकरवाहनाय नमः। जलाधिपतये नमः। पाशहस्ताय नमः। वरुणाय नमः।
नानाविधपत्रपुष्पाणि समर्पयामि॥

वरुणाय नमः समस्तोपचारान् समर्पयामि।

ॐ। आ सृत्येन रजसा वर्तमानो निवेशयन्नमृतं मर्त्यं च। हिरण्ययेन सविता
रथेनाऽदेवो याति भुवना विपश्यन्।

सूर्यं सुन्दरलोकनाथममृतं वेदान्तसारं शिवं
ज्ञानं ब्रह्ममयं सुरेशममलं लोकैकचित्तं प्रभुम्।
इन्द्रादित्यनराधिपं सुरगुरुं त्रैलोक्यचूडामणिं
विष्णुब्रह्मशिवस्वरूपहृदयं वन्दे सदा भास्करम्॥

अस्मिन् कुम्भे श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायणं ध्यायामि। श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायणम् आवाहयामि।

आसनं समर्पयामि। पादं समर्पयामि। अर्घ्यं समर्पयामि। आचमनीयं समर्पयामि। मधुपर्कं समर्पयामि। शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि। स्नानानन्तरं आचमनीयं समर्पयामि। वस्त्रं समर्पयामि। उपवीतं समर्पयामि। आभरणम् समर्पयामि। गन्धान् धारयामि। गन्धस्योपरि हरिद्राकुङ्कुमं समर्पयामि। अक्षतान् समर्पयामि। पुष्पाणि समर्पयामि।

॥ अर्चना ॥

१. ॐ मित्राय नमः	७. ॐ हिरण्यगर्भाय नमः
२. ॐ रवये नमः	८. ॐ मरीचये नमः
३. ॐ सूर्याय नमः	९. ॐ आदित्याय नमः
४. ॐ भानवे नमः	१०. ॐ सवित्रे नमः
५. ॐ खगाय नमः	११. ॐ अर्काय नमः
६. ॐ पूष्णे नमः	१२. ॐ भास्कराय नमः

॥ सूर्यष्टोत्तरशतनामावलिः ॥

अरुणाय नमः	आदिभूताय नमः
शरण्याय नमः	अखिलागमवेदिने नमः
करुणारससिन्धवे नमः	अच्युताय नमः
असमानबलाय नमः	अखिलज्ञाय नमः
आर्तरक्षकाय नमः	अनन्ताय नमः
आदित्याय नमः	इनाय नमः

विश्वरूपाय नमः	रुग्धत्रे नमः
इज्याय नमः	ऋक्षचक्रचराय नमः
इन्द्राय नमः	ऋजुस्वभावचित्ताय नमः ४०
भानवे नमः	नित्यस्तुत्याय नमः
इन्दिरामन्दिरासाय नमः	ऋकारमातृकावर्णरूपाय नमः
वन्दनीयाय नमः	उञ्ज्वलतेजसे नमः
ईशाय नमः	ऋक्षाधिनाथमित्राय नमः
सुप्रसन्नाय नमः	पुष्कराक्षाय नमः
सुशीलाय नमः	लुमदन्ताय नमः
सुवर्चसे नमः	शान्ताय नमः
वसुप्रदाय नमः	कान्तिदाय नमः
वसवे नमः	घनाय नमः
वासुदेवाय नमः	कनत्कनकभूषाय नमः ५०
उञ्ज्वलाय नमः	खद्योताय नमः
उग्ररूपाय नमः	लूनिताखिलदैत्याय नमः
ऊर्ध्वगाय नमः	सत्यानन्दस्वरूपिणे नमः
विवस्वते नमः	अपवर्गप्रदाय नमः
उद्यक्तिरणजालाय नमः	आर्तशरण्याय नमः
हृषीकेशाय नमः	एकाकिने नमः
ऊर्जस्वलाय नमः	भगवते नमः
वीराय नमः	सृष्टिस्थित्यन्तकारिणे नमः
निर्जराय नमः	गुणात्मने नमः
जयाय नमः	घृणिभृते नमः ६०
ऊरुद्ध्वयाभावरूपयुक्तसारथये नमः	बृहते नमः
ऋषिवन्द्याय नमः	ब्रह्मणे नमः

ऐश्वर्यदाय नमः		परमात्मने नमः
शर्वाय नमः		तरुणाय नमः
हरिदश्वाय नमः		वरेण्याय नमः
शौरये नमः		ग्रहाणां पतये नमः
दशदिक्सम्प्रकाशाय नमः		भास्कराय नमः
भक्तवश्याय नमः		आदिमध्यान्तरहिताय नमः
ओजस्कराय नमः		सौख्यप्रदाय नमः
जयिने नमः	७०	सकलजगतां पतये नमः
जगदानन्दहेतवे नमः		सूर्याय नमः
जन्ममृत्युजराव्याधिर्विजिताय नमः		कवये नमः
औच्चस्थान-समारूढ-रथस्थाय नमः		नारायणाय नमः
असुरारये नमः		परेशाय नमः
कमनीयकराय नमः		तेजोरूपाय नमः
अञ्जवलभाय नमः		श्रीं हिरण्यगर्भाय नमः
अन्तर्बहिः प्रकाशाय नमः		ह्रीं सम्पत्कराय नमः
अचिन्त्याय नमः		ऐं इष्टार्थदाय नमः
आत्मरूपिणे नमः	८०	अं सुप्रसन्नाय नमः
अच्युताय नमः		श्रीमते नमः
अमरेशाय नमः		श्रेयसे नमः
परस्मै ज्योतिषे नमः		सौख्यदायिने नमः
अहस्कराय नमः		दीप्तमूर्तये नमः
रवये नमः		निखिलागमवेद्याय नमः
हरये नमः		नित्यानन्दाय नमः

॥इति श्री-सूर्याष्टोत्तरशतनामावलिः सम्पूर्णा॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः नानाविध-
परिमलपत्रपुष्पाणि समर्पयामि।

॥उत्तराङ्ग-पूजा ॥

धूपमाघ्रापयामि। अलङ्कारदीपं सन्दर्शयामि। श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-
श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः नैवेद्यं निवेदयामि। निवेदनान्तरम् आचमनीयं
समर्पयामि। श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः
कर्पूरताम्बूलं समर्पयामि।

भास्कुरायं विद्वहै महद्युतिकुरायं धीमहि। तत्रो आदित्यः प्रचोदयात्।

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः समस्त-
अपराध-क्षमापनार्थं कर्पूरनीरजनं दर्शयामि। कर्पूरनीरजनानन्तरम्
आचमनीयं समर्पयामि। रक्षां धारयामि। श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-
श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः वेदोक्तमत्रपुष्पाङ्गलिं समर्पयामि। स्वर्णपुष्पं
समर्पयामि। श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः
प्रदक्षिणनमस्काराः समर्पयामि।

॥न्यासः ॥

ओं अस्य श्रीसूर्यनमस्कार-महामन्त्रस्य, कण्वपुत्रः प्रस्कन्त्र ऋषिः, अनुष्टुप्-
छन्दः, श्रीसूर्यनारायणो देवता।

हां बीजम्, हाँ शक्तिः, हूं कीलकम्। श्रीसूर्यनारायण-प्रसाद-सिद्धर्थे
नमस्कारे विनियोगः।

हां अङ्गष्टाभ्यां नमः।

हीं तर्जनीभ्यां नमः।

हुं मध्यमाभ्यां नमः।

हैं अनामिकाभ्यां नमः।

हौं कनिष्ठिकाभ्यां नमः।
हः करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः।

हां हृदयाय नमः।
ह्रीं शिरसे स्वाहा।
हूं शिखायै वषट्।
हूं कवचाय हुम्।
हौं नेत्रत्रयाय वौषट्।
हः अस्त्राय फट्।

भूर्भुवस्सुवरोमिति दिग्बन्धः॥

॥ध्यानम्॥

उदयगिरिमुपेतं भास्करं पद्महस्तं
सकलभुवननेत्रं नूतनरत्नोपधेयम्।
तिमिरकरिमृगेन्द्रं बोधकं पद्मिनीनां
सुरगुरुमभिवन्दे सुन्दरं विश्वरूपम्॥

लं-पृथिव्यात्मने गन्धं समर्पयामि।
हं-आकाशात्मने पुष्पाणि समर्पयामि।
यं-वाय्वात्मने धूपमाघ्रापयामि।
रं-वह्न्यात्मने दीपं दर्शयामि।
वं-अमृतात्मने अमृतोपहारं निवेदयामि।
सं-सर्वात्मने सर्वोपचारान् समर्पयामि॥

॥ नमस्काराः ॥

ॐ गुणानां त्वा गुणपतिः हवामहे कविं कवीनामुपमश्रवस्तमम्। ज्येष्ठराजं
ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पतु आ नः शृण्वन्नृतिर्भिः सीदु सादनम्॥

ॐ महागणपतये नमः॥

उमाकोमल-हस्ताङ्ग-सम्भावित-ललाटकम्।
हिरण्यकुण्डलं वन्दे कुमारं पुष्करस्तजम्॥

ॐ श्री-वल्ली-देवसेना-समेत-सुब्रह्मण्यस्वामिने नमः॥

गुरुब्रह्मा गुरुर्विष्णुर्गुरुर्देवो महेश्वरः।
गुरुः साक्षात्परं ब्रह्म तस्मै श्री-गुरवे नमः॥

गुरवे सर्वलोकानां भिषजे भवरोगिणाम्।
निधये सर्वविद्यानां दक्षिणामूर्तये नमः॥

विनतातनयो देवः कर्मसाक्षी सुरेश्वरः।
सप्तश्च: सप्तरञ्जुश्च अरुणो मे प्रसीदतु॥

रञ्जुवेत्रकशापाणिं प्रसन्नं कश्यपात्मजम्।
सर्वाभरणदीपाङ्गमरुणं प्रणमाम्यहम्॥

ॐ कर्मसाक्षिणे अरुणाय नमः॥

अग्निमीळे पुरोहितं यज्ञस्य देवमृत्विजम्। होतांरं रत्न-धातमम्॥ ऋग्वेदात्मने
सूर्यनारायण-स्वामिने नमः॥

इषेत्वोर्जे त्वा वायवः स्थो पायवः स्थ देवो वः सविता प्रार्पयतु श्रेष्ठतमायु
कर्मणे॥ यजुर्वेदात्मने सूर्यनारायण-स्वामिने नमः॥

अग्न आयाहि वीतये गृणानो हृव्यदातये। नि होता सथिस बुर्हिषिं॥
सामवेदात्मने सूर्यनारायण-स्वामिने नमः॥

शन्नो देवीरुभिष्ठये आपौ भवन्तु पीतयै। शं योगुभिस्त्रवन्तु नः॥ अथर्ववेदात्मने
सूर्यनारायण-स्वामिने नमः॥

(तैत्तिरीयारण्यके प्रश्नः – १० (महानारायणोपनिषत्))

घृणः सूर्य आदित्यो न प्रभा वात्यक्षरम्। मधुं क्षरन्ति तद्रसम्। सत्यं वै
तद्रसमापो ज्योतीरसोऽमृतं ब्रह्म भूर्भुवः सुवरोम्॥ श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-
समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः॥

(तैत्तिरीयसंहितायां काण्डः १/प्रश्नः – ४)

तुरणीर्विश्वदर्शतो ज्योतिष्कृदसि सूर्य। विश्वमा भासि रोचनम्॥
उपयामगृहीतोऽसि सूर्याय त्वा भ्राजस्वत एष ते योनिः सूर्याय त्वा
भ्राजस्वते॥ ३२॥ श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने
नमः॥

ॐ हाम्। उद्यन्नद्य मित्रमहः। मित्राय नमः॥

ॐ हीम्। आरोहन्नुत्तरां दिवम्॥ रवये नमः॥

ॐ हूम्। हृद्रोगं मम सूर्य। सूर्याय नमः॥

ॐ हैम्। हृरिमाणं च नाशय। भानवे नमः॥

ॐ हौम्। शुकेषु मे हरिमाणम्॥ खगाय नमः॥

ॐ हः। गोपणाकांसु दध्मसि॥ पूष्णे नमः॥

ॐ हाम्। अथो हारिद्रवेषु मे। हिरण्यगर्भाय नमः॥

ॐ हीम्। हृरिमाणं नि दध्मसि। मरीचये नमः॥

ॐ हूम्। उदंगादयमादित्यः। आदित्याय नमः॥

ॐ हैम्। विश्वैन् सहसा सुह। सवित्रे नमः॥

ॐ हौम्। द्विषन्तु ममं रुन्धयन्। अर्काय नमः॥

ॐ हः। मो अुहं द्विषुतो रंधम्। भास्कराय नमः॥

ॐ हां हीम्। उद्यन्नद्य मित्रमहः। आरोहुन्नुत्तरां दिवम्॥ मित्र-रविभ्यां नमः॥

ॐ हूं हैम्। हृद्रोगं ममं सूर्य। हुरिमाणं च नाशय। सूर्य-भानुभ्यां नमः॥

ॐ हौं हः। शुकेषु मे हरिमाणम्॥ रोपणाकांसु दध्मसि॥ खग-पूषभ्यां नमः॥

ॐ हां हीम्। अथो हारिद्रवेषु मे। हुरिमाणं नि दंध्मसि। हिरण्यगर्भ-मरीचिभ्यां नमः॥

ॐ हूं हैम्। उदंगादयमादित्यः। विश्वेन् सहसा सुह। आदित्य-सवितृभ्यां नमः॥

ॐ हौं हः। द्विषन्तु ममं रुन्धयन्। मो अुहं द्विषुतो रंधम्। अर्क-भास्कराभ्यां नमः॥

ॐ हां हीं हूं हैम्। उद्यन्नद्य मित्रमहः। आरोहुन्नुत्तरां दिवम्॥ हृद्रोगं ममं सूर्य। हुरिमाणं च नाशय। मित्र-रवि-सूर्य-भानुभ्यो नमः॥

ॐ हौं हः हां हीम्। शुकेषु मे हरिमाणम्॥ रोपणाकांसु दध्मसि॥ अथो हारिद्रवेषु मे। हुरिमाणं नि दंध्मसि। खग-पूष-हिरण्यगर्भ-मरीचिभ्यो नमः॥

ॐ हूं हैं हौं हः। उदंगादयमादित्यः। विश्वेन् सहसा सुह। द्विषन्तु ममं रुन्धयन्। मो अुहं द्विषुतो रंधम्। आदित्य-सवित्रक-भास्करेभ्यो नमः॥

ॐ हां हीं हूं हैं हौं हः। उद्यन्नद्य मित्रमहः। आरोहुन्नुत्तरां दिवम्॥ हृद्रोगं ममं सूर्य। हुरिमाणं च नाशय। शुकेषु मे हरिमाणम्॥ रोपणाकांसु दध्मसि॥ मित्र-रवि-सूर्य-भानु-खग-पूषभ्यो नमः॥

ॐ हां हीं हूं हैं हौं हः। अथो हारिद्रवेषु मे। हुरिमाणं नि दंध्मसि।

उदंगादयमादित्यः। विश्वेन सहसा सुहा। द्विष्णवं मम रन्धयन्। मो अहं द्विष्ठो रंधम्। हिरण्यगर्भ-मरीच्यादित्य-सवित्रक-भास्करेभ्यो नमः॥

(तैत्तिरीयब्राह्मणे अष्टकं – ३/प्रश्नः – ७/अनुवाकः – ६/ पञ्चादयः ७६-७७)

ॐ हां ह्रीं हूं हैं ह्रौं हः। ॐ हां ह्रीं हूं हैं ह्रौं हः। उद्गन्त्रघ मित्रमहः। आरोहुत्तरां दिवम्। हृद्रोगं मम सूर्य। हृरिमाणं च नाशय। शुकेषु मे हरिमाणम्। रोपणाकांसु दध्मसि॥ अथो हारिद्रवेषु मे। हृरिमाणं निदध्मसि। उदंगादयमादित्यः। विश्वेन सहसा सुहा। द्विष्णवं मम रन्धयन्। मो अहं द्विष्ठो रंधम्। मित्र-रवि-सूर्य-भानु-खग-पूष-हिरण्यगर्भ-मरीच्यादित्य-सवित्रक-भास्करेभ्यो नमः॥

॥ आदित्यमण्डले परब्रह्मोपासनम् ॥

(तैत्तिरीयारण्यके प्रश्नः – १० (महानारयणोपनिषत्))

आदित्यो वा एष एतन्मण्डलं तपति तत्र ता क्रचस्तद्वचा मण्डलः स क्रचां लोकोऽथ य एष एतस्मिन्मण्डलेऽर्चिर्दीप्यते तानि सामानि स साम्रां मण्डलः स साम्रां लोकोऽथ य एष एतस्मिन्मण्डलेऽर्चिषि पुरुषस्तानि यजूःषि स यजुषा मण्डलः स यजुषां लोकः सैषा त्रयेव विद्या तपति य एषोऽन्तरादित्ये हिरण्मयः पुरुषः॥ ३१॥ श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः॥

॥ आदित्यपुरुषस्य सर्वात्मकत्वप्रदर्शनम् ॥

(तैत्तिरीयारण्यके प्रश्नः – १० (महानारयणोपनिषत्))

आदित्यो वै तेजो ओजो बलं यशश्वक्षुः श्रोत्रमात्मा मनो मन्युर्मनुर्मृत्युः सृत्यो मित्रो वायुराकाशः प्राणो लोकपालः कः किं कं तथस्त्यमन्नममृतो जीवो विश्वः कतुमः स्वयुम्भु ब्रह्मैतदमृत एष पुरुष एष भूतानामधिंपतिर्ब्रह्मणः सायुज्यः सलोकतामाप्नोत्येतासामेव देवतानां सायुज्यः सार्थिताः

समानलोकतामाप्नोति य एवं वेदैत्युपनिषत्॥३२॥ श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-
समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः॥

॥ अरुणप्रश्नः ॥

ॐ भद्रं कर्णेभिः शृणुयाम् देवाः। भद्रं पश्येमाक्षभिर्यजत्राः। स्थिरैरङ्गस्तुष्टु-
वाऽसंस्तनूभिः। व्यशेम देवहितं यदायुः। स्वस्ति न इन्द्रो वृद्धश्रवाः।
स्वस्ति नः पूषा विश्ववेदाः। स्वस्ति नस्ताक्षर्यो अरिष्टनेमिः। स्वस्ति नो
बृहस्पतिर्दधातु॥ ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

भद्रं कर्णेभिः शृणुयाम् देवाः। भद्रं पश्येमाक्षभिर्यजत्राः। स्थिरैरङ्गस्तुष्टु-
वाऽसंस्तनूभिः। व्यशेम देवहितं यदायुः। स्वस्ति न इन्द्रो वृद्धश्रवाः।
स्वस्ति नः पूषा विश्ववेदाः। स्वस्ति नस्ताक्षर्यो अरिष्टनेमिः। स्वस्ति नो
बृहस्पतिर्दधातु। आपमापामुपः सर्वाः। अस्मादस्मादितोऽमुतः॥ १॥

अग्निर्वायुश्च सूर्यश्च। सह सञ्चस्करद्धिया। वायवश्चां रश्मिपतयः।
मरीच्यात्मानो अद्वृहः। देवीर्मुवन्सूवरीः। पुत्रवत्वाय मे सुत। महानाम्नीर्महा-
मानाः। महसो महसः स्वः। देवीः पर्जन्यसूवरीः। पुत्रवत्वाय मे सुत॥ २॥

अपाश्चृणिमपा रक्षः। अपाश्चृणिमपा रघम्। अपांग्रामपं चावर्तिम्।
अपदेवीरितो हिता। वज्रं देवीरजीताऽश्च। भुवनं देवसूवरीः। आदित्यानदितिं
देवीम्। योनिनोर्ध्वमुदीषता। शिवा नः शान्तमा भवन्तु। दिव्या आप ओषधयः।
सुमृडीका सरस्वति। मा ते व्योम सन्दर्शि॥ ३॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।

ॐ नमो नारायणाय॥

स्मृतिः प्रत्यक्षमैतिह्यम् । अनुमानश्चतुष्यम् । एतैरादित्यमण्डलम् । सर्वे रेत् विधास्यते । सूर्यो मरीचिमादत्ते । सर्वस्माद्गुवनादृथि । तस्याः पाकविशेषेण । स्मृतं कालविशेषणम् । नदीवृ प्रभवात्काचित् । अक्षय्याऽध्यन्दते यथा ॥४॥

तां नद्योऽभि संमायन्ति । सोऽरुः सर्तां न निवर्तते । एवं नानासंमुत्थानाः । कालाः संवथ्सुरङ् श्रिताः । अणुशश्च महशश्च । सर्वे समवयन्त्रितम् । सतैः सर्वैः संमाविष्टः । ऊरुः संन्न निवर्तते । अधिसंवथ्सरं विद्यात् । तदेवं लक्षणे ॥५॥

अणुभिश्च महद्विश्च । समारूढः प्रदृश्यते । संवथ्सरः प्रत्यक्षेण । नाधिसंत्वः प्रदृश्यते । पुटरो विक्ळिधः पिङ्गः । एतद्वरुणलक्षणम् । यत्रैतदुपदृश्यते । सुहस्रं तत्र नीयते । एकं हि शिरो नाना मुखे । कृथ्मं तद्वतुलक्षणम् ॥६॥

उभयतः सप्तन्द्रियाणि । जल्पितं त्वेत् दिह्यते । शुक्लकृष्णे संवथ्सरस्य । दक्षिणवामयोः पार्श्वयोः । तस्यैषा भवति । शुक्रं तैः अन्यद्यजुं तैः अन्यत् । विषुरूपे अहनी द्यौरिवासि । विश्वा हि माया अवसि स्वधावः । भद्रा तैः पूषन्त्रिहरातिरस्त्वति । नात्र भुवनम् । न पूषा । न पशवः । नाऽदित्यः संवथ्सर एव प्रत्यक्षेण प्रियतमं विद्यात् । एतद्वै संवथ्सरस्य प्रियतमं रूपम् । योऽस्य महानर्थं उत्पथ्यमानो भवति । इदं पुण्यं कुरुष्वेति । तमाहरणं दृद्यात् ॥७॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः ।

ॐ नमो नारायणाय ॥

[२]

साक्ज्ञानां सप्तमाहुरेकजम् । षड्द्युमा ऋषयो देवजा इति । तेषांमिष्टानि विहितानि धामशः । स्थात्रे रैजन्ते विकृतानि रूपशः । को नुमर्या अमिथितः । सखा सखायमब्रवीत् । जहांको अस्मदीषते । यस्तित्याजसखिविदं सखायम् । न तस्य वाच्यपि भागो अस्ति । यदीं शृणोत्यलकं शृणोति ॥८॥

न हि प्रवेदं सुकृतस्य पन्थामिति। कृतुर्कृतुना नुद्यमानः। विननादाभिधावः। पष्टिश्च त्रिशंको वल्लाः। शुक्लकृष्णौ च पाष्टिकौ। सारागवर्जरदक्षः। वसन्तो वसुभिः सुह। संवथ्सुरस्य सवितुः। प्रैषुकृत्प्रथमः स्मृतः। अमूनादयतेत्यन्यान्॥९॥

अमूङ्शं परिरक्षतः। एता वाचः प्रयुज्यन्ते। यत्रैतदुपदश्यते। एतदेव विजानीयात्। प्रमाणं कालपर्यये। विशेषणं तु वक्ष्यामः। कृतून् तन्निबोधत। शुक्लवासा रुद्रगणः। ग्रीष्मेणाऽऽवर्तते सह। निजहन् पृथिवीं सुर्वाम्॥१०॥

ज्योतिषाऽप्रतिख्येन सः। विश्वरूपाणि वासांसि। आदित्यानां निबोधत। संवथ्सरीणं कर्मफलम्। वर्षाभिर्ददतां सह। अदुःखो दुःखचक्षुरिव। तद्बाऽपीत इव दश्यते। शीतेनाव्यथयन्निव। रुदक्ष इव दश्यते। ह्लादयते ज्वलतश्चैव। शाम्यतश्चास्य चक्षुषी। या वै प्रजा भ्रंशयन्ते। संवथ्सरात्ता भ्रंशयन्ते। याः प्रतितिष्ठन्ति। संवथ्सरे ताः प्रतितिष्ठन्ति। वर्षाम्य इत्यर्थः॥११॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[३]

अक्षिंदुःखोत्थितस्यैव। विप्रसंन्ने कुनीनिके। आङ्गे चाद्रंणं नास्ति। कृभूणां तन्निबोधत। कनकाभानि वासांसि। अहतानि निबोधत। अन्नमश्रीतं मृज्मीता। अहं वौ जीवनप्रदः। एता वाचः प्रयुज्यन्ते। शरद्यत्रोपदश्यते॥१२॥

अभिधून्वन्तोऽभिग्रन्त इव। वातवन्तो मरुद्रूणः। अमुतो जेतुमिषुमुखमिव। सन्नद्धाः सह ददृशे ह। अपध्वस्तैर्वस्तिवर्णैरिव। विशिखासः कपर्दिनः। अकुद्धस्य योथस्यमानुस्य। कुद्धस्यैव लोहिनी। हेमतश्चक्षुषी विद्यात्। अक्षययोः क्षिप्णोरिव॥१३॥

दुर्भिक्षं देवलोकेषु। मनूनामुदुकं गृहे। एता वाचः प्रवदन्तीः। वैद्युतो यान्ति
शैशिरीः। ता अग्निः पवमना अन्वैक्षत। इह जीविकामपरिपश्यन्। तस्यैषा
भवति। इहेहवः स्वतपसः। मरुतः सूर्यत्वचः। शर्म सप्रथा आवृणे॥१४॥
श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[४]

अतिंताम्राणि वासाऽसि। अष्टिवैत्रिशतम्नि च। विश्वे देवा विप्रहरन्ति।
अग्निजिह्वा असश्वत। नैव देवो न मर्त्यः। न राजा वरुणो विभुः। नाग्निर्नेन्द्रो
न पंवमानः। मातृकंचनु विद्यते। दिव्यस्यैका धनुरार्लिः। पृथिव्यामपरा
श्रिता॥१५॥

तस्येन्द्रो वप्त्रिरूपेण। धनुज्यामछिनथ्वयम्। तदिन्द्रधनुरित्यज्यम्।
अभ्रवर्णेषु चक्षते। एतदेव शंयोर्बारहस्पत्यस्य। एतद्रुद्रस्य धनुः। रुद्रस्य त्वेव
धनुरार्लिः। शिरु उत्पिषेष। स प्रवर्गयोऽभवत्। तस्माद्यः सप्रवर्गयेण यज्ञेन
यजते। रुद्रस्य स शिरुः प्रतिदधाति। नैन रुद्र आरुको भवति। य एवं
वेद॥१६॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[५]

अत्यूर्ध्वाक्षोऽतिरश्वात्। शिशिरः प्रदृशयते। नैव रूपं न वासाऽसि। न
चक्षुः प्रतिदृशयते। अन्योन्यं तु न हिंस्नातः। सुतस्तद्वैलक्षण्यम्। लोहितोऽ-
क्षिण शारशीर्णिः। सूर्यस्योदयनं प्रति। त्वं करोषि न्यञ्जलिकाम्। त्वं करोषि
निजानुकाम्॥१७॥

निजानुका मे न्यञ्जलिका। अमी वाचमुपासतामिति। तस्मै सर्व ऋतवो
नमन्ते। मर्यादाकरत्वात्पुरोधाम्। ब्राह्मणं आप्नोति। य एवं वेदा। स खलु

संवथ्सर एतैः सेनार्नभिः सुहा। इन्द्राय सर्वान्कामान्भिवृहति। स द्रुपसः।
तस्यैषा भवति॥१८॥

अवद्रुपसो अशुमतीमतिष्ठत्। इयानः कृष्णो दशभिः सहस्रैः।
आवर्तमिन्दः शच्या धमन्तम्। उपस्थुहि तं नृमणामथद्रामिति। एतयैवेन्दः
सलावृक्या सुहा। असुरान् परिवृश्चति। पृथिव्यशुमती। तामन्ववस्थितः
संवथ्सरो दिवं च। नैवं विदुपाऽचार्यान्तेवासिनौ। अन्योन्यस्मै द्रुह्याताम्। यो
द्रुह्यति। भ्रश्यते स्वर्गलोकात्। इत्यृतुमण्डलानि। सूर्यमण्डलान्याख्यायिकाः।
अत ऊर्ध्वं सनिर्वचनाः॥१९॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[६]

आरोगो भ्राजः पटरः पतञ्जः। स्वर्णरो ज्योतिषीमान् विभासः। ते
अस्मै सर्वे दिवमातपुन्ति। ऊर्ज दुहाना अनपस्फुरन्त इति। कश्यपोऽष्टमः।
स महामेरु नं जहाति। तस्यैषा भवति। यत्ते शिल्पं कश्यप रोचनावत्।
इन्द्रियावत्पुष्कलं चित्रभानु। यस्मिन्न्यसूर्यो अर्पिताः सप्त साकम्॥२०॥

तस्मिन् राजानमधिविश्रयेममिति। ते अस्मै सर्वे कश्यपाञ्चो-
तिर्लभन्ते। तान्ध्सोमः कश्यपादधिनिर्धमति। भ्रस्ताकर्मकृदिवैवम्। प्राणो
जीवानीन्द्रियंजीवानि। सप्त शीर्घण्याः प्राणाः। सूर्या इत्याचार्याः।
अपश्यमहमेतान्धसप्त सूर्यानुन्ति। पञ्चकर्णो वाथस्यायनः। सप्तकर्णश्च
प्लाक्षिः॥२१॥

आनुश्रविक एव नौ कश्यप इति। उभौ वेदयिते। न हि शेकुमिव
महामेरु गन्तुम्। अपश्यमहमेष्मूर्यमण्डलं परिवर्तमानम्। गार्ग्यः प्राणत्रातः।
गच्छन्त महामेरुम्। एकं चाजुहतम्। भ्राजपटरपतञ्जा निहने। तिष्ठन्नातपुन्ति।

तस्मादिह॑ तत्रितपा॒ः॥२२॥

अमुतेरो तस्मादिहातत्रितपा॒ः। तेषांमेषा॑ भवति। सप्त॑ सूर्या॑
दिव॑मनुप्रविष्टा॑। तानन्वेति॑ पथिभिर्दक्षिणावान्। ते अस्मै॑ सर्वे॑ घृतमातपन्ति॑।
ऊर्जा॑ दुहाना॑ अनपस्फुरन्ते॑ इति॑। सप्तर्त्विजः॑ सूर्या॑ इत्याचार्या॑। तेषांमेषा॑
भवति। सप्त॑ दिशो॑ नानासूर्या॑॥२३॥

सप्त॑ होतार॑ क्रृत्विजः॑। देवा॑ आदित्या॑ ये॑ सप्त॑। तेभिः॑ सोमाभी॑ रक्षण॑
इति॑। तदप्याम्नाया॑। दिग्भ्राज॑ क्रतून् करोति॑। एत्यैवावृता॑ सहस्रसूर्यताया॑
इति॑ वैशम्पायनः॑। तस्यैषा॑ भवति। यद्याव॑ इन्द्रं ते॑ शतं॑ शतं॑ भूमी॑। उतस्युः॑।
नत्वा॑ वज्रिन्धसहस्रं॑ सूर्या॑॥२४॥

अनु॑ न जातमष्ट॑ रोदंसी॑ इति॑। नानालिङ्गत्वाद्वतूनां॑ नानासूर्यत्वम्।
अष्टौ॑ तु व्यवसिता॑ इति॑। सूर्यमण्डलान्यष्टांत॑ ऊर्ध्वम्। तेषांमेषा॑ भवति।
चित्रं॑ देवानामुदंगादर्नीकम्। चक्षुर्मित्रस्य॑ वरुणस्याग्नेः॑। आऽप्रा॑ द्यावापृथिवी॑
अन्तरिक्षम्। सूर्य आत्मा॑ जगतस्तस्थुषेष्वेति॑॥२५॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[७]

क्वेदमप्र॑ निविशते। क्वायं॑ संवध्सुरो॑ मिथः। क्वाहः॑ क्वेयं॑ देव रात्री। क्वा॑
मासा॑ क्रृतवः॑ श्रिताः। अर्धमासा॑ मुहूर्ताः। निमेषास्त्रुटिभिः॑ सह। क्वेमा॑ आपो॑
निविशन्ते। यदीतो॑ यान्ति॑ सम्प्रति। काला॑ अपसु॑ निविशन्ते। आपः॑ सूर्य॑
सुमाहिताः॥२६॥

अग्राण्यपः॑ प्रपद्यन्ते। विद्युथसूर्य॑ सुमाहिता। अनवर्णे॑ इमे॑ भूमी। इयं चा॑-
उसौ॑ च॑ रोदंसी। किञ्चिदत्रान्तरा॑ भूतम्। येनेमे॑ विधृते॑ उभे। विष्णुना॑ विधृते॑
भूमी। इति॑ वंसस्य॑ वेदना। इरावती॑ धेनुमती॑ हि॑ भूतम्। सूर्यवृसिनी॑ मनुषे॑

दशस्यै॥२७॥

व्येष्टभ्राद्रोदसी विष्णवेते। दार्घर्थ पृथिवीमभितो मयूर्खैः। किं तद्विष्णोर्बलमाहुः। का दीर्घिः किं परायणम्। एको यद्धारयद्वेवः। रेजतीं रोदसी उभे। वाताद्विष्णोर्बलमाहुः। अक्षरादीर्घिरुच्यते। त्रिपदाद्धारयद्वेवः। यद्विष्णोरेकमुत्तमम्॥२८॥

अग्रयो वायंवश्चैव। एतदस्य पुरायणम्। पृच्छामि त्वा परं मृत्युम्। अवमध्यमश्चतुम्। लोकं च पुण्यपापानाम्। एतत्पृच्छामि सम्प्रति। अमुमाहुः परं मृत्युम्। पवमानं तु मध्यमम्। अग्निरेवावमो मृत्युः। चन्द्रमाश्चतुरुच्यते॥२९॥

अनाभोगः परं मृत्युम्। पापाः संयन्ति सर्वदा। आभोगास्त्वेवं संयन्ति। यत्र पुण्यकृतो जनाः। ततो मध्यममायन्ति। चतुमग्निं च सम्प्रति। पृच्छामि त्वा पापकृतः। यत्र यातयते यमः। त्वं नस्तद्वाह्यन् प्रबृहि। यदि वैत्थाऽसुतो गृहान्॥३०॥

कश्यपादुदिताः सूर्याः। पापान्निर्घन्ति सर्वदा। रोदस्योन्तर्देशेषु। तत्र न्यस्यन्ते वासवैः। तेऽशरीराः प्रपद्यन्ते। यथाऽपुण्यस्य कर्मणः। अपाण्यपादकेशासः। तत्र तैऽयोनिजा जनाः। मृत्वा पुनर्मृत्युमापद्यन्ते। अद्यमानाः स्वकर्मभिः॥३१॥

आशातिकाः क्रिमय इव। ततः पूयन्ते वासवैः। अपैतं मृत्युं जयति। य एवं वेद। स खल्वैव विद्वाह्यणः। दीर्घश्रुत्तमो भवति। कश्यपस्यातिथिः सिद्धगमनः सिद्धागमनः। तस्यैषा भवति। आयस्मिन्थसुप वासवाः। रोहन्ति पूर्वा रुहः॥३२॥

ऋषिर्ह दीर्घश्रुत्तमः। इन्द्रस्य घर्मो अतिथिरिति। कश्यपः पश्यको

भवति। यथर्वं परिपश्यतीति सौक्ष्म्यात्। अथाग्नेरष्टपुरुषस्य। तस्यैषा
भवति। अग्ने नयं सुपथा राये अस्मान्। विश्वानि देव वयुनानि विद्वान्।
युयोध्यस्मज्जुहुराणमेनः। भूयिष्ठां ते नम उक्तिं विधेमेति॥३३॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[८]

अग्निश्च जातवेदाश्च। सहोजा अजिराप्रभुः। वैश्वानरो नर्यापाश्च।
पङ्किराधाश्च सप्तमः। विसर्पेवाऽष्टमोऽग्नीनाम्। एतेऽष्टौ वसवः, क्षिता इति।
यथर्त्वेवाग्नेरचिर्वर्णविशेषाः। नीलार्चिश्च पीतकार्चिश्चेति। अथ वायोरेकादश-
पुरुषस्यैकादशस्त्रीकस्य। प्रभ्राजमाना व्यवदाताः॥३४॥

याश्च वासुकिवैद्युताः। रजताः परुषाः श्यामाः। कपिला अतिलोहिताः।
ऊर्ध्वा अवपत्तन्ताश्च। वैद्युत इत्येकादश। नैनं वैद्युतो हिनस्ति। य एवं वेदा
स होवाच व्यासः पाराशर्यः। विद्युद्वधमेवाहं मृत्युमैच्छमिति। न त्वकामः
हन्ति॥३५॥

य एवं वेदा। अथ गन्धर्वगणाः। स्वानुभ्राट्। अङ्गरिर्बभारिः। हस्तः
सुहस्तः। कृशानुर्विश्वावसुः। मूर्धन्वान्मूर्यवर्चाः। कृतिरित्येकादश गन्धर्व-
गणाः। देवाश्च महादेवाः। रशमयश्च देवां गरुगिरः॥३६॥

नैनं गरो हिनस्ति। य एवं वेदा। गौरी मिमाय सलिलानि तक्षती।
एकपदी द्विपदी सा चतुष्पदी। अष्टपदी नवपदी बभूवुषी। सहस्राक्षरा परमे
व्योमन्त्रिति। वाचो विशेषणम्। अथ निगदव्याख्याताः। ताननुक्रमिष्यामः।
वराहवः स्वतपसः॥३७॥

विद्युन्महसो धूपयः। श्वापयो गृहमेधाश्चेत्येते। ये चेमेऽशिमिविद्विषः।
पर्जन्याः सप्त पृथिवीमभिवर्षन्ति। वृष्टिभिरिति। एतयैव विभक्तिविपरीताः।
सप्तभिर्वा तैरुदीरिताः। अमूलोकानभिवर्षन्ति। तेषांमेषा भवति। समानमेत-

दुदंकम्॥३८॥

उच्चैत्यवृचाहमिः। भूमि पर्जन्या जिन्वन्ति। दिवं जिन्वन्त्यग्रंय
इति। यदक्षेरं भूतकृतम्। विश्वे देवो उपासते। महरूषिमस्य गोसारम्।
जमदग्निमकुर्वता। जमदग्निराप्यायते। छन्दोभिश्चतुरुत्तरैः। राज्ञः सोमस्य
तृसासं॥३९॥

ब्रह्मणा वीर्यावता। शिवा नः प्रदिशो दिशः। तच्छु योरावृणीमहे। गातुं
यज्ञाय। गातुं यज्ञपतये। दैवौ स्वस्तिरस्तु नः। स्वस्तिर्मानुषेभ्यः। ऊर्ध्वं
जिंगातु भेषजम्। शं नौ अस्तु द्विपदैः। शं चतुष्पदे। सोमपा (३) असोमपा
(३) इति निगदव्याख्याताः॥४०॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[१]

सहस्रवृद्धियं भूमिः। पुरं व्योम सहस्रवृत्। अश्विना भुज्यनासत्या।
विश्वस्यं जगतस्पती। जाया भूमिः पंतिव्योम। मिथुनन्ता अतुर्यथुः। पुत्रो
वृहस्पती रुद्रः। सुरमा इति स्त्रीपुमम्। शुक्रं वामन्यद्यज्ञतं वामन्यत्।
विषुरूपे अहंनी द्यौरिव स्थः॥४१॥

विश्वा हि माया अवथः स्वधावन्तौ। भद्रा वां पूषणाविह रातिरस्तु।
वासात्यौ चित्रौ जगतो निधानौ। द्यावाभूमी चरथः सुः सखायौ।
तावश्विना रासभाश्वा हवं मे। शुभस्पती आगतं सूर्यो सुह। त्युग्रोह
भुज्यमश्विनोदमेघे। रुयिं न कश्चिन्ममृवां (२) अवाहाः। तमूहथुर्नभिरात्मन्-
वर्तीभिः। अन्तरिक्षप्रुद्धिरपोदकाभिः॥४२॥

तिसः, क्षपस्त्रिरहातिव्रजद्धिः। नासत्या भुज्यमूहथुः पतङ्गः। समुद्रस्य
धन्वन्त्राद्रस्यं पारे। त्रिभीरथैः शतपद्धिः षडश्वैः। सवितारं वितन्वन्तम्।

अनुंबद्धाति शाम्बरः। आपपूरुषम्बरक्षेव। सुवितरेपुसोऽभवत्। त्यँ सुतृतं
विदित्वैव। बुहुसोम गिरं वंशी॥४३॥

अन्वेति तुग्रो वक्त्रियान्तम्। आयसूयान्सोमतृप्सुषु। स सङ्ग्राम-
स्तमौद्योऽत्योतः। वाचो गाः पिंपाति तत्। स तद्भेदिः स्तवाऽत्येत्यन्ये।
रक्षसानन्विताश्च ये। अन्वेति परिवृत्याऽस्तः। एवमेतौ स्थौ अश्विना। ते एते
द्युः पृथिव्योः। अहरर्हर्गर्भं दधाथे॥४४॥

तयोरेतौ वृथ्सावहोरात्रे। पृथिव्या अहः। दिवो रात्रिः। ता अविसृष्टौ।
दम्पती एव भवतः। तयोरेतौ वृथ्सौ। अग्निश्चाऽदित्यश्च। रात्रेर्वृथ्सः। श्वेत
आदित्यः। अहोऽग्निः॥४५॥

ताम्रो अरुणः। ता अविसृष्टौ। दम्पती एव भवतः। तयोरेतौ वृथ्सौ। वृत्रश्च
वैद्युतश्च। अग्नेर्वृत्रः। वैद्युतं आदित्यस्य। ता अविसृष्टौ। दम्पती एव भवतः।
तयोरेतौ वृथ्सौ॥४६॥

उष्मा च नीहारश्च। वृत्रस्योष्मा। वैद्युतस्य नीहारः। तौ तावेव प्रतिपद्येते।
सेयँ रात्री गर्भिणी पुत्रेण संवंसति। तस्या वा एतदुल्बणम्। यद्रात्रौ रश्मयः।
यथा गोर्गर्भिण्या उल्बणम्। एवमेतस्या उल्बणम्। प्रजयिष्णुः प्रजया च
पशुभिंश्च भवति। य एवं वेद। एतमुद्यन्तमपियन्तं चेति। आदित्यः पुण्यस्य
वृथ्सः। अथ पवित्राङ्गिरसः॥४७॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[१०]

पवित्रवन्तः परिवाजमासते। पितैषां प्रबो अभिरक्षति ब्रतम्। महः
संमुद्रं वरुणस्तिरोदधे। धीरां इच्छेकुर्धरुणेष्वारभम्। पवित्रं ते विततं
ब्रह्मणस्पते। प्रभुर्गात्राणि पर्येषिविश्वतः। अतस्तनूर्न तदामो अश्रुते। शृतास्

इद्वहंन्तस्तथमाशता। ब्रूह्मा देवानांम्। असंतः सुद्ये ततंक्षुः॥४८॥

ऋषयः सुसात्रिश्च यत्। सर्वेऽत्रयो अंगस्त्युश्च। नक्षत्रैः शङ्कृतोऽवसन्।
अथ सवितुः श्यावाश्वस्यावर्तिकामस्य। अमी य ऋक्षा निहितास उच्चा।
नक्तं दद्वश्चे कुहचिद्विवेयुः। अदेव्यानि वरुणस्य व्रतानि। विचाकशच्चन्द्रमा
नक्षत्रमेति। तथसवितुर्वरेण्यम्। भर्गो देवस्य धीमहि॥४९॥

धियो यो नः प्रचोदयात्। तथसवितुर्वृणीमहे। वृयं देवस्य भोजनम्। श्रेष्ठं
सर्वधातमम्। तुरं भर्गस्य धीमहि। अपांगूहत सविता तृभीन्। सर्वान्दिवो
अन्धसः। नक्तं तान्यभवन्तशो। अस्थ्युस्था सम्भविष्यामः। नाम नामैव नाम
मै॥५०॥

नपुः संकं पुमाङ्गुर्ख्यस्मि। स्थावरोऽस्म्यथ जड़मः। यजेऽयक्षि यष्टाहे
च। मयो भूतान्ययक्षता। पशवो मम भूतानि। अनूबन्धोऽस्म्यहं विभुः। स्त्रियः
सतीः। ता उमे पुः स आहुः। पश्यदक्षुण्वान्नविचेतदन्धः। कुर्विर्यः पुत्रः स
इमा चिकेत॥५१॥

यस्ता विजानाथसवितुः पितासंत्। अन्धो मणिमविन्दत्। तमनङ्गुलिरावयत्।
अग्रीवः प्रत्यमुश्वत्। तमजिंहा असश्वत्। ऊर्ध्वमूलमवाक्षाखम्। वृक्षं यो
वेद सम्प्रति। न स जातु जनः श्रद्ध्यात्। मृत्युर्मा मारुयादितिः। हसितः
रुदिंतं गीतम्॥५२॥

वीणापणवलासितम्। मृतं जीवं च यत्किञ्चित्। अङ्गानि स्नेव विष्ट्रे तत्।
अतृष्युङ्गुस्तृष्युध्यायत्। अस्माज्ञाता मे मिथू चरन्तः। पुत्रो निरक्रत्या वैदेहः।
अचेता यश्च चेतनः। सु तं मणिमविन्दत्। सोऽनङ्गुलिरावयत्। सोऽग्रीवः
प्रत्यमुश्वत्॥५३॥

सोऽजिंहो असश्वत्। नैतमृषिं विदित्वा नगरं प्रविशेत्। यदि प्रविशेत्।

मिथौ चरित्वा प्रविशेत्। तथसम्भवस्य व्रतम्। आत्मंगे रथं तिष्ठ।
एकांश्मेकयोजनम्। एकचक्रमेकधुरम्। वातध्राजिगुतिं विभो। न रिष्यति न
व्युथते॥५४॥

नास्याक्षो यातु सञ्चाति। यच्छेतान् रोहिताङ्शश्वाग्रेः। रथे युक्ताऽधितिष्ठति।
एकया च दशभिश्च स्वभूते। द्वाभ्यामिष्टये विश्वशत्या च। तिसूभिश्च वहसे
त्रिशत् च। नियुद्धिर्वायविह तां विमुच्च॥५५॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[११]

आतंनुष्व प्रतंनुष्व। उद्धमाऽऽधंम् सन्धंम। आदित्ये चन्द्रवर्णनाम्।
गर्भमाधेहि यः पुमान्। इतः सित्कृं सूर्यगतम्। चन्द्रमसे रसं कृधि। वारादं
जनयाग्रेऽग्निम्। य एको रुद्र उच्यते। असङ्घाताः सहस्राणि। स्मर्यते न च
दृश्यते॥५६॥

एवमेतं निबोधत। आ मन्द्रैरिन्द्र हरिभिः। याहि मयूररोमभिः। मा त्वा
केचिन्नियेमुरिन्न पाशिनः। दधन्वेव ता इहि। मा मन्द्रैरिन्द्र हरिभिः। यामि
मयूररोमभिः। मा मा केचिन्नियेमुरिन्न पाशिनः। निधन्वेव तां (२) इमि।
अणुभिश्च महद्विश्च॥५७॥

निघृष्वैरसुमायुतैः। कालैरहरित्वमाप्नैः। इन्द्राऽऽयाहि सहस्रयुक।
अग्निर्विभ्राष्टिवसनः। वायुः शेतसिकद्रुकः। संवध्सुरो विषूवर्णः। नित्यास्ते-
उनुचरास्तुव। सुब्रह्मण्योऽ सुब्रह्मण्योऽ सुब्रह्मण्योम्। इन्द्राऽऽगच्छ हरिव
आगच्छ मेधातिथेः। मेष वृषणश्वस्य मेने॥५८॥

गौरावस्कन्दिन्नहल्यायै जार। कौशिकब्राह्मण गौतमब्रुवाण। अरुणाश्वा
इहागंताः। वसंवः पृथिविक्षितः। अष्टौदिग्वासंसोऽग्रयः। अग्निश्च जात-

वेदांश्चेत्येते। ताम्राश्वा॑स्ताम्‌रथाः। ताम्रवर्णीस्तथा॒ऽसिताः। दण्डहस्ता॑ः
खादुगदतः। इतो रुद्रा॑ः पराङ्गंताः॥५९॥

उक्तं स्थानं प्रमाणं च पुर इता। बृहस्पतिश्च सविता च। विश्वरूपैरिहा॑
ऽऽग्नताम्। रथैनोदकवर्त्मना। अ॒फ्सुषा॑ इति तद्वयोः। उक्तो वेषो वासा॑सि
च। कालावयवानामितः प्रतीच्या। वासात्यो॑ इत्यश्विनोः। कोऽन्तरिक्षे शब्दं
करोतीति। वासिष्ठो रौहिणो॑ मीमांसां चक्रे। तस्यैषा भवति। वाश्रेव
विद्युदितिं। ब्रह्मण उदरंणमसि। ब्रह्मण उदीरणमसि। ब्रह्मण आ॒स्तरणमसि।
ब्रह्मण उपस्तरणमसि॥६०॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[१२]

[अपंक्रामत गर्भिण्यः]

अ॒ष्टयो॑नीम॒ष्टपुत्राम्। अ॒ष्टपंक्तीमिमां॑ मर्हैम्। अ॒हं वेद॑ न मै॑ मृत्युः। न
चामृत्युरुघाऽऽहरत्। अ॒ष्टयो॑न्य॒ष्टपुत्रम्। अ॒ष्टपंदिदम्॒न्तरिक्षम्। अ॒हं वेद॑ न मै॑
मृत्युः। न चामृत्युरुघाऽऽहरत्। अ॒ष्टयो॑नीम॒ष्टपुत्राम्। अ॒ष्टपंक्तीम॒मू॑ दिवम्॥६१॥

अ॒हं वेद॑ न मै॑ मृत्युः। न चामृत्युरुघाऽऽहरत्। सुत्रामाणं॑ मुहीमू॑ षु।
अ॒दिति॒द्यौरदितिर॒न्तरिक्षम्। अ॒दितिर्माता॑ स पि॒ता॑ स पुत्रः। विश्वे॑ देवा॑
अ॒दिति॑ः पञ्चजना॑ः। अ॒दितिर्जाति॒मदिति॒र्जनित्वम्। अ॒ष्टौ॑ पुत्रास्ते॑ अ॒दिते॑ः।
ये जातास्तुन्वः॑ परि॑ देवां॑ (२) उप॒प्रैश्सु॒सभिः॥६२॥

प॒रा॑ मा॒र्ता॒ण्डमा॒स्यत्। सु॒सभिः॑ पुत्र॒रदिति॑ः। उप॒प्रैत्पू॒र्व्य॑ युगम्। प्रजायै॑
मृत्यवे॑ तत्। प॒रा॑ मा॒र्ता॒ण्डमा॒भरदिति॑। ताननुकै॒मिष्यामः। मि॒त्रश्च॑ वरुणश्च।
धा॒ता॑ चार्यमा॑ च। अ॒शंश्च॑ भग्नश्च। इन्द्रश्च॑ विवस्वा॑श्चेत्येते। हि॒रण्यगर्भो॑
ह॒सः॑ शुचि॒षत्। ब्रह्मजज्ञानं॑ तदित्प॒दमिति॑। ग॒र्भः॑ प्राजाप॒त्यः। अथ॒ पुरुषः॑

सूप्तं पुरुषः॥६३॥

[यथास्थानं गर्भिण्यः]

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[१३]

योऽसौ तुपन्नुदेति। स सर्वेषां भूतानां प्राणानुदायोदेति। मा मैं प्रजाया मा पंशूनाम्। मा मम प्राणानुदायोदेगाः। असौ योऽस्तुमेति। स सर्वेषां भूतानां प्राणानुदायास्तुमेति। मा मैं प्रजाया मा पंशूनाम्। मा मम प्राणानुदायास्तुगाः। असौ य आपूर्यति। स सर्वेषां भूतानां प्राणैरापूर्यति॥६४॥

मा मैं प्रजाया मा पंशूनाम्। मा मम प्राणैरापूरिष्ठाः। असौ योऽपक्षीयति। स सर्वेषां भूतानां प्राणैरपक्षीयति। मा मैं प्रजाया मा पंशूनाम्। मा मम प्राणैरपक्षेष्ठाः। अमूनि नक्षत्राणि। सर्वेषां भूतानां प्राणैरप्रसर्पन्ति चोर्थ्सर्पन्ति च। मा मैं प्रजाया मा पंशूनाम्। मा मम प्राणैरप्रसृपत् मोर्थ्सृपत्॥६५॥

इमे मासांश्चार्धमासाश्च। सर्वेषां भूतानां प्राणैरप्रसर्पन्ति चोर्थ्सर्पन्ति च। मा मैं प्रजाया मा पंशूनाम्। मा मम प्राणैरप्रसृपत् मोर्थ्सृपत्। इम क्रृतवः। सर्वेषां भूतानां प्राणैरप्रसर्पन्ति चोर्थ्सर्पन्ति च। मा मैं प्रजाया मा पंशूनाम्। मा मम प्राणैरप्रसृपत् मोर्थ्सृपत्। अयः संवध्सरः। सर्वेषां भूतानां प्राणैरप्रसर्पति चोर्थ्सर्पति च॥६६॥

मा मैं प्रजाया मा पंशूनाम्। मा मम प्राणैरप्रसृपत् मोर्थ्सृपत्। इदमहः। सर्वेषां भूतानां प्राणैरप्रसर्पति चोर्थ्सर्पति च। मा मैं प्रजाया मा पंशूनाम्। मा मम प्राणैरप्रसृपत् मोर्थ्सृपत्। इयः रात्रिः। सर्वेषां भूतानां प्राणैरप्रसर्पति

चोथसंर्पति च। मा मैं प्रजाया मा पंशुनाम्। मा मम प्राणेरपंप्रसृप मोश्वृप।
 ॐ भूर्भुवः स्वः। एतद्वो मिथुनं मा नो मिथुनः रीढ्वम्॥६७॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
 ॐ नमो नारायणाय॥

[१४]

अथाऽदित्यस्याष्टपुरुषस्य। वसूनामादित्यानाः स्थाने स्वतेजसा भानि। रुद्राणामादित्यानाः स्थाने स्वतेजसा भानि। आदित्यानामादित्यानाः स्थाने स्वतेजसा भानि। सतां सत्यानाम्। आदित्यानाः स्थाने स्वतेजसा भानि। अभिधून्वतांमभिघ्रताम्। वातवंतां मुरुताम्। आदित्यानाः स्थाने स्वतेजसा भानि। क्रम्भूणामादित्यानाः स्थाने स्वतेजसा भानि। विश्वेषां देवानाम्। आदित्यानाः स्थाने स्वतेजसा भानि। संवर्धसरस्य सुवितुः। आदित्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। ॐ भूर्भुवः स्वः। रश्मयो वो मिथुनं मा नो मिथुनः रीढ्वम्॥६८॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
 ॐ नमो नारायणाय॥

[१५]

आरोगस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। भ्राजस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। पटरस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। पतङ्गस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। स्वर्णरस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। ज्योतिषीमतस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। विभासस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। कश्यपस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। ॐ भूर्भुवः स्वः। आपो वो मिथुनं मा नो मिथुनः रीढ्वम्॥६९॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
 ॐ नमो नारायणाय॥

[१६]

अथ वायोरेकादशपुरुषस्यैकादशस्त्रीकस्य। प्रभ्राजमानानाः रुद्राणाः स्थाने स्वतेजसा भानि। व्यवदातानाः रुद्राणाः स्थाने स्वतेजसा भानि।

वासुकिवैद्युतानां रुद्राणां स्थाने स्वतेजसा भानि। रजतानां रुद्राणां स्थाने स्वतेजसा भानि। परुषाणां रुद्राणां स्थाने स्वतेजसा भानि। श्यामानां रुद्राणां स्थाने स्वतेजसा भानि। कपिलानां रुद्राणां स्थाने स्वतेजसा भानि। अतिलोहितानां रुद्राणां स्थाने स्वतेजसा भानि। ऊर्ध्वानां रुद्राणां स्थाने स्वतेजसा भानि॥७०॥

अवपतन्तानां रुद्राणां स्थाने स्वतेजसा भानि। वैद्युतानां रुद्राणां स्थाने स्वतेजसा भानि। प्रभ्राजमानीनां रुद्राणीनां स्थाने स्वतेजसा भानि। व्यवदातीनां रुद्राणीनां स्थाने स्वतेजसा भानि। वासुकिवैद्युतीनां रुद्राणीनां स्थाने स्वतेजसा भानि। रजतानां रुद्राणीनां स्थाने स्वतेजसा भानि। परुषाणां रुद्राणीनां स्थाने स्वतेजसा भानि। श्यामानां रुद्राणीनां स्थाने स्वतेजसा भानि। कपिलानां रुद्राणीनां स्थाने स्वतेजसा भानि। अतिलोहितीनां रुद्राणीनां स्थाने स्वतेजसा भानि। ऊर्ध्वानां रुद्राणीनां स्थाने स्वतेजसा भानि। अवपतन्तीनां रुद्राणीनां स्थाने स्वतेजसा भानि। वैद्युतीनां रुद्राणीनां स्थाने स्वतेजसा भानि। ॐ भूर्भुवः स्वः। रूपाणि वो मिथुनं मा नो मिथुनं गीढम्॥७१॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[१७]

अथग्नेरष्टपुरुषस्य। अग्ने: पूर्वदिश्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। जातवेदस उपदिश्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। सहोजसो दक्षिणदिश्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। अजिराप्रभव उपदिश्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। वैश्वानरस्यापरदिश्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। नर्यापस उपदिश्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। पङ्किराधस उदगिदिश्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। विसर्पिण उपदिश्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। ॐ भूर्भुवः स्वः। दिशो वो

मिथुनं मा नो मिथुनं रीढ्म्॥७२॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[१८]

दक्षिणपूर्वस्यां दिशि विसर्पी नरकः। तस्मान्नः परिपाहि। दक्षिणापरस्यां दिश्यविसर्पी नरकः। तस्मान्नः परिपाहि। उत्तरपूर्वस्यां दिशि विषादी नरकः। तस्मान्नः परिपाहि। उत्तरापरस्यां दिश्यविषादी नरकः। तस्मान्नः परिपाहि। आयस्मिन्नस्त वासवा इन्द्रियाणि शतक्रत्वित्येते॥७३॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[१९]

इन्द्रघोषा वो वसुभिः पुरस्तादुपदधताम्। मनौजवसो वः पितृभिर्दक्षिणत उपदधताम्। प्रचेता वो रुद्रैः पश्चादुपदधताम्। विश्वकर्मा व आदित्यैरुत्तरत उपदधताम्। त्वष्टा वो रूपैरुपरिष्टादुपदधताम्। संज्ञानं वः पश्चादिति। आदित्यः सर्वोऽग्निः पृथिव्याम्। वायुरुन्तरिक्षे। सूर्यो दिवि। चन्द्रमा दिक्षु। नक्षत्राणि स्वलोके। एवा ह्यैव। एवा ह्यग्ने। एवा हि वायो। एवा हीन्द्र। एवा हि पूषन्। एवा हि देवाः॥७४॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[२०]

आपमापामपः सर्वाः। अस्मादस्मादितोऽमुतः। अग्निर्वायुश्च सूर्यश्च। सह सञ्चस्करद्धिया। वाय्वश्वा रश्मिपतयः। मरीच्यात्मानो अद्रुहः। देवीभुवनसूवरीः। पुत्रत्वाय मे सुता। महानाम्नीर्महामानाः। महसो महसः स्वः॥७५॥

देवीः पर्जन्यसूवरीः। पुत्रत्वाय मे सुता। अपाश्च्युष्णिमपा रक्षः।

अपाश्चूष्णिमुपा रघम् । अपांग्रामपंचावर्तिम् । अपदेवीरितो हिंता
वज्रं देवीरजौताङ्गश्च । भुवनं देवसूवरीः । आदित्यानदितिं देवीम् ।
योनिंनोर्ध्वमुदीषत ॥७६॥

भूद्रं कर्णेभिः शृणुयाम् देवाः । भूद्रं पश्येमाक्षभिर्यजत्राः । स्थिरैरङ्गस्तुष्टु-
वाऽसंस्तनूभिः । व्यशेम देवहितं यदायुः । स्वस्ति न इन्द्रो वृद्धश्रवाः ।
स्वस्ति नः पृष्ठा विश्ववेदाः । स्वस्ति नस्ताक्षर्यो अरिष्टनेमिः । स्वस्ति नो
बृहस्पतिर्दधातु । केतवो अरुणासश्च । ऋषयो वातरशनाः । प्रतिष्ठाऽ शतधा
हि । सुमाहितासो सहस्रधायसम् । शिवा नः शन्तमा भवन्तु । दिव्या आप
ओषधयः । सुमृडीका सरस्वति । मा ते व्योम सन्दृशी ॥७७॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः ।
ॐ नमो नारायणाय ॥

[२१]

योऽपां पुष्पं वेद । पुष्पवान् प्रजावान् पशुमान् भवति । चन्द्रमा वा अपां
पुष्पम् । पुष्पवान् प्रजावान् पशुमान् भवति । य एवं वेद । योऽपामायतन्
वेद । आयतनवान् भवति । अग्निर्वा अपामायतनम् । आयतनवान् भवति ।
योऽग्नेरायतनं वेद ॥७८॥

आयतनवान् भवति । आपो वा अग्नेरायतनम् । आयतनवान् भवति । य
एवं वेद । योऽपामायतनं वेद । आयतनवान् भवति । वायुर्वा अपामायतनम् ।
आयतनवान् भवति । यो वायोरायतनं वेद । आयतनवान् भवति ॥७९॥

आपो वै वायोरायतनम् । आयतनवान् भवति । य एवं वेद । योऽपामायतनं
वेद । आयतनवान् भवति । असौ वै तपत्रपामायतनम् । आयतनवान् भवति ।
योऽमुष्य तपत आयतनं वेद । आयतनवान् भवति । आपो वा अमुष्य तपत
आयतनम् ॥८०॥

आयतनवान् भवति। य एवं वेदै। योऽपामायतनं वेदै। आयतनवान् भवति। चन्द्रमा वा अपामायतनम्। आयतनवान् भवति। यश्चन्द्रमस्स आयतनं वेदै। आयतनवान् भवति। आपो वै चन्द्रमस्स आयतनम्। आयतनवान् भवति॥८१॥

य एवं वेदै। योऽपामायतनं वेदै। आयतनवान् भवति। नक्षत्राणि वा अपामायतनम्। आयतनवान् भवति। यो नक्षत्राणामायतनं वेदै। आयतनवान् भवति। आपो वै नक्षत्राणामायतनम्। आयतनवान् भवति। य एवं वेदै॥८२॥

योऽपामायतनं वेदै। आयतनवान् भवति। पर्जन्यो वा अपामायतनम्। आयतनवान् भवति। यः पर्जन्यस्याऽयतनं वेदै। आयतनवान् भवति। आपो वै पर्जन्यस्याऽयतनम्। आयतनवान् भवति। य एवं वेदै। योऽपामायतनं वेदै॥८३॥

आयतनवान् भवति। संवथ्सरो वा अपामायतनम्। आयतनवान् भवति। यः संवथ्सरस्याऽयतनं वेदै। आयतनवान् भवति। आपो वै संवथ्सरस्याऽयतनम्। आयतनवान् भवति। य एवं वेदै। योऽपसु नावं प्रतिष्ठितं वेदै। प्रत्येव तिष्ठति॥८४॥

इमे वै लोका अपसु प्रतिष्ठिताः। तदेषाऽभ्यनूक्ता। अपाऽरसमुदयऽसन्। सूर्ये शुक्रऽसुमाभृतम्। अपाऽरसस्य यो रसः। तं वो गृह्णाम्युत्तममिति। इमे वै लोका अपाऽरसः। तेऽमुष्मित्रादित्ये सुमाभृताः। जानुद्घीमुत्तरवेदीं खात्वा। अपां पूरयित्वा गुल्फद्घम्॥८५॥

पुष्करपर्णः पुष्करदण्डैः पुष्करैश्च सङ्स्तीर्य। तस्मिन्विहायसे। अग्निं प्रणीयोपसमाधाय। ब्रह्मवादिनो वदन्ति। कस्मा॑त्प्रणीतेऽयमग्निश्चीयते। साप्रणीतेऽयमपसु ह्ययं चीयते। असौ भुवनेऽप्यनाहिताग्निरेताः। तमभितं एता अबीष्टका उपदधाति। अग्निहोत्रे दर्शपूर्णमासयोः। पुशुबन्धे चातुर्मास्येषु॥८६॥

अथो आहुः। सर्वेषु यज्ञक्रतुष्विति। एतद्वं स्म वा आहुः शाण्डिलाः। कमग्निं चिनुते। सुत्रियमग्निं चिन्वानः। संवर्धसरं प्रत्यक्षेण। कमग्निं चिनुते। सावित्रमग्निं चिन्वानः। अमुमार्दित्यं प्रत्यक्षेण। कमग्निं चिनुते॥८७॥

नाचिकेतमग्निं चिन्वानः। प्राणान्प्रत्यक्षेण। कमग्निं चिनुते। चातुरहोत्रिय-मग्निं चिन्वानः। ब्रह्म प्रत्यक्षेण। कमग्निं चिनुते। वैश्वसृजमग्निं चिन्वानः। शरीरं प्रत्यक्षेण। कमग्निं चिनुते। उपानुवाक्यमाशुमग्निं चिन्वानः॥८८॥

इमाल्लोकान्प्रत्यक्षेण। कमग्निं चिनुते। इममारुणकेतुकमग्निं चिन्वान इति। य एवासौ। इतश्चाऽमुतश्चाऽव्यतीपाती। तमिति। योऽग्रेमिथूया वेदं। मिथुनवान्भवति। आपो वा अग्रेमिथूयाः। मिथुनवान्भवति। य एवं वेदं॥८९॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।

ॐ नमो नारायणाय॥

[२२]

आपो वा इदमासन्धसलिलमेव। स प्रजापतिरेकः पुष्करपुर्णे समंभवत्। तस्यान्तर्मनसि कामः समंवर्तता। इद॑ सृजेयुमिति। तस्माद्यत्पुरुषो मनसा-उभिगच्छति। तद्वाचा वंदति। तत्कर्मणा करोति। तदेषाऽभ्यनूक्ता। कामस्तदग्रे समंवर्तताधिं। मनसो रेतः प्रथमं यदासीत्॥९०॥

सुतो बन्धुमस्ति निरविन्दन्। हृदि प्रतीष्या कवयो मनीषेति। उपैन्नतदुपनमति। यत्कामो भवति। य एवं वेदं। स तपोऽतप्यत। स तपस्तस्वा। शरीरमधूनुत। तस्य यन्माऽसमासीत्। ततोऽरुणाः केतवो वातरशना ऋषयु उद्दिष्टन्॥९१॥

ये नखौः। ते वैखानसाः। ये वालौः। ते वालखिल्याः। यो रसः। सौऽपाम् अन्तरुतः कूर्म भूतः सर्पन्तम्। तमब्रवीत्। मम वैत्वद्वाऽसा। समभूत्॥९२॥

नेत्यंब्रवीत्। पूर्वमेवाहमिहासुमिति। तत्पुरुषस्य पुरुषत्वम्। स सुहस्रंशीरक्षा पुरुषः। सुहस्राक्षः सुहस्रपात्। भूत्वोद्दतिष्ठत्। तमंब्रवीत्। त्वं वै पूर्वं समंभूः। त्वमिदं पूर्वः कुरुष्वेति। स इति आदायाऽप्यः॥१३॥

अञ्जलिना पुरस्तादुपादधात्। एवा ह्येवेति। तते आदित्य उद्दतिष्ठत्। सा प्राची दिक्। अथारुणः केतुर्दक्षिणत उपादधात्। एवा ह्यग्र इति। ततो वा अग्निरुद्दतिष्ठत्। सा दक्षिणा दिक्। अथारुणः केतुः पश्चादुपादधात्। एवा हि वायो इति॥१४॥

ततो वायुरुद्दतिष्ठत्। सा प्रतीची दिक्। अथारुणः केतुरुत्तरत उपादधात्। एवा हीन्द्रेति। ततो वा इन्द्र उद्दतिष्ठत्। सोर्दीची दिक्। अथारुणः केतुर्मध्यं उपादधात्। एवा हि पूषन्निति। ततो वै पूषोद्दतिष्ठत्। सेयं दिक्॥१५॥

अथारुणः केतुरुपरिष्टादुपादधात्। एवा हि देवा इति। ततो देवमनुष्याः पितरः। गन्धर्वाप्सरसश्चोद्दतिष्ठन्। सोर्धा दिक्। या विप्रुषो विपरापतन्। ताभ्योऽसुरा रक्षा॒सि पिशाचाश्चोद्दतिष्ठन्। तस्मात्ते पराभवन्। विप्रुद्धो हि ते समभवन्। तदेषाऽभ्यनूक्ता॥१६॥

आपो हु यद्वृहुतीर्गभ्यायन्त्रं। दक्षं दधाना जुनयन्तीः स्वयम्भुम्। तते इमेष्यसृज्यन्ते सर्गः। अद्यो वा इदं समंभूत्। तस्मादिदं सर्वं ब्रह्म स्वयम्भिति। तस्मादिदं सर्वं शिथिलमिवाऽध्रुवमिवाभवत्। प्रजापतिर्वाव तत्। आत्मनाऽत्मानं विधायां। तदेवानुप्रविशत्। तदेषाऽभ्यनूक्ता॥१७॥

विधायं लोकान् विधायं भूतानि। विधायं सर्वाः प्रदिशो दिशंश्च। प्रजापतिः प्रथमंजा कृतस्यां। आत्मनाऽत्मानंमुभि संविवेशेति। सर्वमेवेदमास्वा। सर्वमवरुद्ध्यां। तदेवानुप्रविशति। य एवं वेदे॥१८॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[२३]

चतुष्टय् आपौ गृह्णाति। चत्वारि वा अपां रूपाणि। मेघो विद्युत्। स्तनयित्वुर्वृष्टिः। तान्येवावरुन्धे। आतपति वर्षा गृह्णाति। ताः पुरस्तादुपदधाति। एता वै ब्रह्मवर्चस्या आपः। मुखुत पुव ब्रह्मवर्चसमवरुन्धे। तस्मान्मुखुतो ब्रह्मवर्चसितरः॥९९॥

कूप्या गृह्णाति। ता दक्षिणत उपदधाति। एता वै तेजस्विनीरापः। तेज एवास्य दक्षिणतो दधाति। तस्मादक्षिणोऽर्धस्तेजस्वितरः। स्थावरा गृह्णाति। ताः पश्चादुपदधाति। प्रतिष्ठिता वै स्थावराः। पश्चादेव प्रतिष्ठिता। वहन्तीर्गृह्णाति॥१००॥

ता उत्तरत उपदधाति। ओजसा वा एता वहन्तीरिवोद्भृतीरिव आकूजंतीरिव धावन्तीः। ओज एवास्योत्तरतो दधाति। तस्मादुत्तरोऽर्ध ओजस्वितरः। सम्भार्या गृह्णाति। ता मध्य उपदधाति। इयं वै सम्भार्यः। अस्यामेव प्रतिष्ठिता। पल्लव्या गृह्णाति। ता उपरिष्टादुपादधाति॥१०१॥

असौ वै पल्लव्याः। अमुष्यामेव प्रतिष्ठिता। दिक्षूपदधाति। दिक्षु वा आपः। अन्नं वा आपः। अन्नो वा अन्नं जायते। यदेवान्नोऽन्नं जायते। तदवरुन्धे। तं वा एतमरुणाः केतवो वातरशना ऋषयोऽचिन्वन्। तस्मादारुणकेतुकः॥१०२॥

तदेषाऽभ्यनूक्ता। केतवो अरुणासश्च। ऋषयो वातरशनाः। प्रतिष्ठां शतधां हि। समाहितासो सहस्रधायसमितिं। शतशश्चैव सहस्रशश्च प्रतिष्ठिता। य एतमुग्निं चिनुते। य उचैनमेवं वेद॥१०३॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।

ॐ नमो नारायणाय॥

[२४]

जानुद्ग्रीमुत्तरवेदीं खात्वा। अपां पूरयति। अपां सर्वत्वाय। पुष्करपर्णं
रुक्मं पुरुषमित्युपदधाति। तपो वै पुष्करपर्णम्। सत्यं रुक्मः। अमृतं पुरुषः।
एतावद्वा वौऽस्ति। यावदेतत्। यावदेवास्ति॥१०४॥

तदवरुन्ये। कूर्ममुपदधाति। अपामेव मेधमवरुन्ये। अथो स्वर्गस्य
लोकस्य समष्टौ। आपमापामुपः सर्वाः। अस्माद्स्मादितोऽमुतः। अग्निर्वायुश्च
सूर्यश्च। सुह सञ्चस्करद्धिया इति। वाय्वशां रश्मिपतयः। लोकं पृणच्छुद्रं
पृण॥१०५॥

यास्तिस्तः परमजाः। इन्द्रघोषा वो वसुभिरेवाह्येवेति। पश्चचितय
उपदधाति। पाङ्गोऽग्निः। यावानेवाग्निः। तं चिनुते। लोकं पृणया द्वितीयामुप-
दधाति। पश्च पदा वै विराट। तस्या वा इयं पादः। अन्तरिक्षं पादः। द्यौः
पादः। दिशः पादः। परोरजाः पादः। विराज्येव प्रतितिष्ठति। य एतमग्निं
चिनुते। य उचैनमेवं वेदे॥१०६॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।

ॐ नमो नारायणाय॥

[२५]

अग्निं प्रणीयोपसमाधाय। तमभित एता अबीष्टका उपदधाति। अग्निहोत्रे
दर्शपूर्णमासयोः। पशुबन्धे चातुर्मास्येषु। अथो आहुः। सर्वेषु यज्ञऋतुष्विति।
अथ ह स्माहारुणः स्वायम्भुवः। सावित्रः सर्वोऽग्निरित्यनुषङ्गं मन्यामहे।
नाना वा एतेषां वीर्याणि। कमग्निं चिनुते॥१०७॥

सत्रियमग्निं चिन्वानः। कमग्निं चिनुते। सावित्रमग्निं चिन्वानः। कमग्निं
चिनुते। नाचिकेतमग्निं चिन्वानः। कमग्निं चिनुते। चातुर्होत्रियमग्निं चिन्वानः।
कमग्निं चिनुते। वैश्वसृजमग्निं चिन्वानः। कमग्निं चिनुते॥१०८॥

उपानुवाकंमाशुमिं चिन्वानः। कमग्निं चिनुते। इममारुणकेतुकमग्निं
चिन्वान् इति। वृषा वा अग्निः। वृषाणौ सङ्स्फालयेत्। हन्येतास्य यज्ञः।
तस्मान्नानुषज्यः। सोत्तरवेदिषु कृतुषु चिन्वीत। उत्तरवेदाऽ ह्यग्निश्चीयते।
प्रजाकामश्चिन्वीत॥१०९॥

प्राजापत्यो वा एषोऽग्निः। प्राजापत्याः प्रजाः। प्रजावान् भवति। य एवं
वेद। पशुकामश्चिन्वीत। संज्ञानं वा एतत् पशूनाम्। यदापः। पशूनामेव संज्ञाने-
ऽग्निं चिनुते। पशुमान् भवति। य एवं वेद॥११०॥

वृष्टिकामश्चिन्वीत। आपो वै वृष्टिः। पर्जन्यो वर्षुको भवति। य एवं वेद।
आमयावी चिन्वीत। आपो वै भेषजम्। भेषजमेवास्मै करोति। सर्वमायुरेति।
अभिचरश्चिन्वीत। वज्रो वा आपः॥१११॥

वज्रमेव भ्रातृव्येभ्यः प्रहरति। स्तृपुत एनम्। तेजस्कामो यशस्कामः।
ब्रह्मवर्चसकामः स्वर्गकामश्चिन्वीत। एतावद्वा वाऽस्ति। यावदेतत्।
यावदेवास्ति। तदवरुन्धे। तस्यैतद्वृतम्। वर्षति न धोवेत्॥११२॥

अमृतं वा आपः। अमृतस्यानन्तरित्यै। नापसु मूत्रपुरीषं कुर्यात्। न
निष्ठीवेत्। न विवसनः स्नायात्। गुह्यो वा एषोऽग्निः। एतस्याग्नेरन्तिदाहाय।
न पुष्करपुर्णानि हिरण्यं वाऽधितिष्ठेत्। एतस्याग्नेरन्भ्यारोहाय। न
कूर्मस्याश्रीयात्। नोदकस्याघातुकान्येनमोदकानि भवन्ति। अघातुकां आपः।
य एतमग्निं चिनुते। य उचैनमेवं वेद॥११३॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[२६]

इमानुकं भुवना सीषधेम। इन्द्रश्च विश्वे च देवाः। यज्ञं च नस्तन्वं च
प्रजां च। आदित्यैरिन्द्रः सह सीषधातु। आदित्यैरिन्द्रः सगंणो मरुद्धिः।

अ॒स्माकं भूत्वविता तुनूनौम्। आप्न॑वस्व् प्रप्न॑वस्व। अ॒ण्डीभ॑वज् मा मुहुः।
सुखादीन्दुःखनि॒धनाम्। प्रतिमुश्वस्व् स्वां पुरम्॥११४॥

मरीचयः स्वायम्भुवाः। ये शरीराण्यकल्पयन्। ते ते देहं कल्पयन्तु। मा च
ते ख्यास्मै तीरिषत्। उत्तिष्ठत् मा स्वंस। अ॒ग्निमिच्छध्वं भारताः। राज्ञः सोमस्य
तृप्तासं। सूर्येण सुयुजौषसः। युवा॑ सुवासा॑ः। अ॒ष्टाचंक्रा॑ नवंद्वारा॥११५॥

देवानां पूर्योध्या। तस्याऽ॑ हिरण्मयः कोशः। स्वर्गो लोको ज्योतिषाऽ-
ज्वृतः। यो वै ता॑ ब्रह्मणो वेद। अ॒मृतैनाऽऽवृतां पुरीम्। तस्मै॑ ब्रह्म च ब्रह्मा॑
च। आयुः कीर्ति॑ प्रजां दंडः। विभ्राज॑मानाऽ॑ हरिणीम्। युशसा॑ सम्पूरीवृताम्।
पुराऽ॑ हिरण्मर्यो ब्रह्मा॥११६॥

विवेशाऽपराजिता। पराडेत्यंज्यामयी। पराडेत्यनाशकी। इह चामुत्रं
चान्वेति। विद्वान्देवासुरानुभयान्। यत्कुंमारी मुन्द्रयते। यद्योषिद्यत्पतिव्रताँ॥
अरिष्टं यत्किं च क्रियते॑। अ॒ग्निस्तदनुवेधति। अ॒शृतासः श्रृतासुश्रा॥११७॥

यज्वानो येऽप्यंयज्वनः। स्वर्यन्तो नापैक्षन्ते। इन्द्रंमूर्गिं च ये विदुः।
सिकता इव संयन्ति। रुशिमिः समुदीरिताः। अ॒स्मालोकाद्मुष्माच्च।
ऋषिभिरदात्पृश्निभिः। अपैत् वीत् वि च सर्पतातः। येऽत्र स्थ पुराणा ये च
नूतनाः। अहो॑भिरद्विरकुभिर्व्यक्तम्॥११८॥

यमो ददात्ववसानंमस्मै। नृ मुणन्तु नृपत्वर्यः। अ॒कृष्टा ये च कृष्टजाः।
कुमारीषु कुनीर्नीषु। जारिणीषु च ये हिताः। रेतः पीता आण्डपीताः।
अङ्गरेषु च ये हुताः। उभयान् पुत्रपौत्रुकान्। युवेऽहं युमराजंगान्। श्रृतमिन्नु
शरदः॥११९॥

अदो यद्वृह्म विलुबम्। पितृणां च युमस्य च। वरुणस्याश्विनोरुग्रेः। मुरुताँ॑

च विहायैसाम्। कामप्रयवं मे अस्तु। स ह्येवास्मि सुनातनः। इति नाको
ब्रह्मिश्रवो रायो धनम्। पुत्रानापौ देवीरिहाऽऽहित॥१२०॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[२७]

विर्णीष्णीं गृग्रंशीष्णीं च। अपेतो निरकृतिः हृथः। परिबाधः श्वेतकुक्षम्।
निजङ्घः शब्लोदरम्। स तान् वाच्यायं या सह। अग्ने नाशय सन्दृशः।
ईर्ष्यासूये बुभुक्षाम्। मन्युं कृत्यां च दीधिरे। रथेन किंशुकावंता। अग्ने
नाशय सन्दृशः॥१२१॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[२८]

पर्जन्याय प्रगायता। दिवस्पुत्राय मीढुषै। स नो युवसंमिच्छतु।
इदं वचः पर्जन्याय स्वराजौ। हृदो अस्त्वन्तरन्तद्वयोत। मयोभूर्वातो
विश्वकृष्टयः सन्त्वस्मे। सुपिप्पला ओषधीर्देवगोपाः। यो गर्भमोषधीनाम्।
गवां कृष्णोत्यवंताम्। पर्जन्यः पुरुषीणाम्॥१२२॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[२९]

पुनर्ममैत्विन्द्रियम्। पुनरायुः पुनर्भगः। पुनर्ब्रह्मण्मैतु मा। पुनर्द्रविण्मैतु
मा। यन्मेऽद्य रेतः पृथिवीमस्कान्। यदोषधीरप्यसंरद्यदापः। इदं तत्पुनराददे।
दीर्घायुत्वाय वर्चसे। यन्मेऽरेतः प्रसिद्यते। यन्म आजायते पुनः। तेन मामुमृतं
कुरु। तेन सुप्रजसं कुरु॥१२३॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[३०]

अञ्जस्तिरोऽधाऽजायत। तवं वैश्रवणः संदा। तिरोऽधेहि सप्तकान्नः। ये अपोऽश्रन्ति केचुन। त्वार्थीं मायां वैश्रवणः। रथः सहस्रवन्धुरम्। पुरुश्चक्रः सहस्राश्रम्। आस्थायायाहि नो बुलिम्। यस्मै भूतानि बुलिमावहन्ति। धनं गावो हस्ति हिरण्यमश्वान्॥१२४॥

असाम सुमतौ यज्ञियस्य। श्रियं बिभ्रतोऽन्नमुखीं विराजम्। सुदर्शने च क्रौञ्चे चं। मैनागे चं महागिरौ। शतद्वाटारंगमन्ता। सःहार्यं नगरं तवं। इति मन्त्राः। कल्पोऽत ऊर्ध्वम्। यदि बलिः हरेत्। हिरण्यनाभये वितुदये कौबेरायायं बौलिः॥१२५॥

सर्वभूताधिपतये नंम इति। अथ बलिः हृत्वोपतिष्ठेत। क्षत्रं क्षत्रं वैश्रवणः। ब्राह्मणं वयुः स्मः। नमस्ते अस्तु मा मा हि सीः। अस्मात्प्रविश्यान्नमर्छीति। अथ तमग्निमांदधीत। यस्मिन्नेतत्कर्म प्रयुज्ञीत। तिरोऽधा भूः। तिरोऽधा भुवः॥१२६॥

तिरोऽधाः स्वः। तिरोऽधा भूर्भुवः स्वः। सर्वेषां लोकानामाधिपत्ये सीदेति। अथ तमग्निमन्धीत। यस्मिन्नेतत्कर्म प्रयुज्ञीत। तिरोऽधा भूः स्वाहा॑॥। तिरोऽधा भुवः स्वाहा॑॥। तिरोऽधाः स्वः स्वाहा॑॥। तिरोऽधा भूर्भुवः स्वः स्वाहा॑॥। यस्मिन्नस्य काले सर्वा आहुतीरहुता भवेयुः॥१२७॥

अपि ब्राह्मणमुखीनाः। तस्मिन्नहः काले प्रयुज्ञीत। परः सुप्तजनाद्वेष्टि। मास्म प्रमाद्यन्तमाध्यापयेत्। सर्वार्थाः सिद्धन्ते। य एवं वेद। क्षुध्यन्निदं-जानताम्। सर्वार्थां नं सिद्धन्ते। यस्ते विघातुंको भ्राता। ममान्तरहृदये श्रितः॥१२८॥

तस्मां इममग्रपिण्डं जुहोमि। स मैऽर्थान्मा विवधीत्। मयि स्वाहा॑॥। राजाधिराजायं प्रसह्यसाहिनैः। नमो वयं वैश्रवणायं कुर्महे। स मे-

कामान्कामकामाय महाम्। कामेश्वरो वैश्रवणो ददातु। कुबेराय वैश्रवणाय।
महाराजाय नमः। केतवो अरुणासश्च। ऋषयो वातरशनाः। प्रतिष्ठां शतधा
हि। समाहितासो सहस्रधायसम्। शिवा नः शन्तमा भवन्तु। दिव्या आप
ओषधयः। सुमृडीका सरस्वति। मा ते व्योम सन्दृशि॥१२९॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[३१]

संवथ्सरमेतद्वत् चरेत्। द्वौ वा मासौ। नियमः समासेन। तस्मिन्नियम-
विशेषाः। त्रिष्वणमुदकोपस्पर्शी। चतुर्थकालपानभक्तः स्यात्। अहरहर्वा
भैक्षमश्रीयात्। औदुम्बरीभिः समिद्विरग्नि परिचरेत्। पुनर्मामैत्विन्द्रियमि-
त्येतेनानुवाकेन। उद्धृतपरिपूताभिरद्विः कार्यं कुर्वते॥१३०॥

असञ्चयवान्। अग्रये वायवे सूर्याय। ब्रह्मणे प्रजापतये। चन्द्रमसे
नक्षत्रेभ्यः। ऋतुभ्यः संवथ्सराय। वरुणायारुणायेति व्रतहोमाः। प्रवर्ग्यवदादेशः।
अरुणाः काण्डकृषयः। अरण्येऽधीयीरन्। भद्रं कर्णेभिरिति द्वै जपित्वा॥१३१॥

महानाम्नीभिरुदकं संस्पर्शर्य। तमाचार्यो दद्यात्। शिवा नः
शन्तमेत्योषधीरालभते। सुमृडीकैति भूमिम्। एवमपवर्गो धैरुदक्षिणा। कं सं
वासंश क्षौमम्। अन्यद्वा शुक्लम्। यथाशक्ति वा। एवं स्वाध्यायं धर्मेण।
अरण्येऽधीयीत। तपस्वी पुण्यो भवति तपस्वी पुण्यो भवति॥१३२॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[३२]

भद्रं कर्णेभिः शृणुयाम देवाः। भद्रं पश्येमाक्षभिर्यजत्राः। स्थिरैरङ्गस्तुष्ट-
वां संस्तनूभिः। व्यशेम देवहितं यदायुः। स्वस्ति न इन्द्रौ वृद्धश्रवाः।
स्वस्ति नः पूषा विश्ववेदाः। स्वस्ति न स्ताक्षर्य अरिष्टनेमिः। स्वस्ति नो

बृहस्पतिर्दधातु॥

॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

॥नवग्रहसूक्तम्॥

आ सुत्येन रजसा वर्तमानो निवेशयन्नमृतं मर्त्यं च। हिरण्ययैन सविता रथेनाऽदेवो याति भुवना विपश्यन्। अग्निं दूतं वृणीमहे होतारं विश्ववेदसम्। अस्य यज्ञस्य सुक्रतुम्॥ येषामीशो पशुपतिः पशूनां चतुष्पदामुतं च द्विपदाम्। निष्क्रीतोऽयं यज्ञियं भागमेतु रायस्पोषा यजमानस्य सन्तु॥

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय आदित्याय नमः॥१॥

अग्निर्मूर्धा दिवः कुकुत्पतिः पृथिव्या अयम्। अपां रेतांसि जिन्वति। स्योना पृथिवि भवाऽनृक्षुरा निवेशनी। यच्छान्तः शर्म सप्रथाः। क्षेत्रस्य पतिना वयः हिते नैव जयामसि। गामश्च पोषयित्वा स नो मृडातीदशौ॥

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय अङ्गारकाय नमः॥२॥

प्रवः शुक्राय भानवे भरध्वं हृव्यं मृतिं चाग्रये सुपूतम्॥ यो दैव्यानि मानुषा जनूः प्यन्तर्विश्वानि विद्वना जिगाति॥ इन्द्राणीमासु नारिषु सुपर्णीमहमश्वम्। न ह्यस्या अपरं चन जरसा मरते पतिः॥ इन्द्रं वो विश्वतस्परि हवामहे जनेभ्यः। अस्माकमस्तु केवलः॥

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय शुक्राय नमः॥३॥

आप्यायस्वं समेतु ते विश्वतः सोमं वृष्णीयम्। भवा वाजस्य सङ्गुथे॥ अफसु मे सोमो अब्रवीदन्तर्विश्वानि भेषजा। अग्निं च विश्वशम्भुवमापश्च विश्वभेषजीः।

गौरी मिमाय सलिलानि तक्षंती। एकंपदो द्विपदो सा चतुष्पदो। अष्टापदो
नवंपदो बभूवुर्षौ। सुहस्राक्षरा परमे व्योमन्।

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय सोमाय नमः॥४॥

उद्धृथ्यस्वाग्ने प्रतिजागृह्येनमिष्टापूर्ते सः सृजेथामयं च। पुनः कृणवङ्स्त्वा
पितरं युवानमन्वाताऽसीत्वयि तन्तुमेतम्॥ इदं विष्णुर्विचक्रमे त्रेधा निर्दधे
पुदम्। समूढमस्यपाऽसुरे॥ विष्णो राटमसि विष्णोः पृष्ठमसि विष्णोः
श्रवेस्थो विष्णोः स्यूरसि विष्णोर्धूर्वमसि वैष्णवमसि विष्णवे त्वा।

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय बुधाय नमः॥५॥

बृहस्पते अतियदर्यो अर्हाद्विमद्विभाति क्रतुमञ्जनेषु। यद्विदयच्छवसर्तप्रजाते
तदस्मासु द्रविणं धेहि चित्रम्॥ इन्द्रमरुत्व इह पाहि सोमं यथा शार्यते
अपिंबः सुतस्य। तवं प्रणीती तवं शूरशर्मन्नाविवासन्ति कवयः सुयज्ञाः॥
ब्रह्मजज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद्विसीमृतः सुरुचो वेन आवः। सबुध्रियो उपमा
अस्य विष्टाः सतश्च योनिमसंतश्च विवः॥

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय बृहस्पतये नमः॥६॥

शं नो देवीरभिष्टय आपो भवन्तु पीतयै॥ शंयोरभिस्तवन्तु नः॥ प्रजापते न
त्वदेतान्यन्यो विश्वा जातानि परिता बभूव। यत्कामास्ते जुहुमस्तन्नो अस्तु
वयङ्स्याम् पतयो रयीणाम्। इमं यमप्रस्तुरमाहि सीदाऽङ्गिरोभिः पितृभिः
संविदानः। आत्वा मत्राः कविशस्ता वहन्त्वेना राजन् हुविषां मादयस्व॥

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय शनैश्चराय नमः॥७॥

कया नश्चित्र आभुवदूती सदावृथः सखाौ॥ कया शचिष्या वृता। आऽयङ्गौ
पृश्चिरक्रमीदसंन्मातरं पुनः। पितरं च प्रयन्त्यसुवः। यत्ते देवी निर्ऋतिराबुबन्ध
दामं ग्रीवास्वविचर्त्यम्। इदं ते तद्विष्ण्याम्यायुषो न मध्यादथाजीवः पितुमङ्गि

प्रमुक्तः ॥

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय राहवे नमः ॥८॥

केतुं कृष्णन्नकेतवे पेशो मर्या अपेशसे । समुषद्विरजायथाः ॥ ब्रह्मा
देवानां पदवीः कवीनामृषिर्विप्राणां महिषो मृगाणाम् । श्येनो गृध्राणाऽु
स्वधितिर्वनानाऽ सोमः पवित्रमत्येति रेभन् । (ऋक्) सचित्रं चित्रं
चितयन् तमस्मे चित्रक्षत्रं चित्रतमं वयोधाम् । चन्द्रं रथं पुरुषीरं बृहत्तं
चन्द्रं चन्द्राभिर्गृणते युवस्व ॥

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय केतवे नमः॥९॥

॥ॐ आदित्यादि नवग्रहदेवताभ्यो नमो नमः॥
॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

॥ प्रार्थना ॥

भानो भास्कर मार्तण्ड चण्डरश्मे दिवाकरा
आयुरारोग्यमैश्वर्यं श्रियं पुत्रांश्च देहि मे॥

धृतपद्मद्वयं भानुं तेजोमण्डलमध्यगम्।
सर्वाधिव्याधिशमनं छायाक्षिष्टतनुं भजे॥

सौरमण्डलमध्यस्थं साम्बं संसारभेषजम्।
नीलग्रीवं विरूपाक्षं नमामि शिवमव्ययम्॥

ध्येयः सदा सवितृमण्डल-मध्यवर्ती
नारायणः सरसि-जासन-सन्निविष्टः।
केयूरवान् मकरकुण्डलवान् किरीटी
हारी हिरण्मयवपुर्धृतशङ्खचक्रः।

शङ्ख-चक्र-गदापाणे द्वारकानिलयाच्युत।
गोविन्द पुण्डरीकाक्ष रक्ष मां शरणागतम्॥

आकाशात् पतितं तोयं यथा गच्छति सागरम्।
सर्वदेवनमस्कारः केशवं प्रतिगच्छति॥

श्री-केशवं प्रतिगच्छत्यो नम इति॥

कायेन वाचा मनसेन्द्रियैर्वा
बुद्ध्याऽऽत्मना वा प्रकृतेः स्वभावात्।
करोमि यद्यत् सकलं परस्मै
नारायणायेति समर्पयामि॥

अनेन पूजनेन सपरिवार-भगवान्-सूर्यः प्रीयताम्।

ॐ तत्सद्ग्लाम्बार्णमस्तु।

॥ आदित्यहृदयम् ॥

ततो युद्धपरिश्रान्तं समरे चिन्तया स्थितम्।
रावणं चाग्रतो द्वृष्टा युद्धाय समुपस्थितम्॥१॥
दैवतैश्च समागम्य द्रष्टुमभ्यागतो रणम्।
उपागम्याब्रवीद्रामम् अगस्त्यो भगवान् क्रृषिः॥२॥

राम राम महाबाहो शृणु गुह्यं सनातनम्।
येन सर्वानरीन् वत्स समरे विजयिष्यसि॥३॥

आदित्यहृदयं पुण्यं सर्वशत्रुविनाशनम्।
जयावहं जपेन्नित्यम् अक्षय्यं परमं शिवम्॥४॥

सर्वमङ्गलमाङ्गल्यं सर्वपापप्रणाशनम्।
चिन्ताशोकप्रशमनम् आयुर्वर्धनमुत्तमम्॥५॥

रश्मिमन्तं समुद्यन्तं देवासुरनमस्कृतम्।
पूजायस्व विवस्वन्तं भास्करं भुवनेश्वरम्॥६॥

सर्वदेवात्मको ह्येष तेजस्वी रश्मिभावनः।
एष देवासुरगणान् लोकान् पाति गमस्तिभिः॥७॥

एष ब्रह्मा च विष्णुश्च शिवः स्कन्दः प्रजापतिः।
महेन्द्रो धनदः कालो यमः सोमो ह्यपां पतिः॥८॥

पितरो वसवः साध्या ह्यश्विनौ मरुतो मनुः।
वायुर्वह्निः प्रजाप्राण ऋतुकर्ता प्रभाकरः॥९॥

आदित्यः सविता सूर्यः खगः पूषा गमस्तिमान्।
सुवर्णसदृशो भानुर्विश्वरेता दिवाकरः॥१०॥

हरिदश्वः सहस्रार्चिः सप्तसप्तर्षीचिमान्।
तिमिरोन्मथनः शम्भुस्त्वष्टा मार्तण्ड अंशुमान्॥११॥

हिरण्यगर्भः शिशिरस्तपनो भास्करो रविः।
अग्निर्गर्भोऽदितेः पुत्रः शङ्खः शिशिरनाशनः॥१२॥

व्योमनाथस्तमोभेदी ऋग्यजुस्सामपारगः।
घनवृष्टिरपां मित्रो विन्यवीथीपूवङ्गमः॥१३॥

आतपी मण्डली मृत्युः पिङ्गलः सर्वतापनः।
कविर्विश्वो महातेजा रक्तः सर्वभवोद्भवः॥१४॥

नक्षत्रग्रहताराणाम् अधिपो विश्वभावनः।
तेजसामपि तेजस्वी द्वादशात्मन् नमोऽस्तु ते॥१५॥

नमः पूर्वाय गिरये पश्चिमायाद्रये नमः।
ज्योतिर्गणानां पतये दिनाधिपतये नमः॥१६॥

जयाय जयभद्राय हर्यश्वाय नमो नमः।
नमो नमः सहस्रांशो आदित्याय नमो नमः॥१७॥

नम उग्राय वीराय सारङ्गाय नमो नमः।
 नमः पद्मप्रबोधाय मार्तण्डाय नमो नमः॥१८॥
 ब्रह्मेशानाच्युतेशाय सूर्यादित्यवर्चसे।
 भास्वते सर्वभक्षाय रौद्राय वपुषे नमः॥१९॥
 तमोद्भाय हिमद्भाय शत्रुघ्नायामितात्मने।
 कृतप्रद्भाय देवाय ज्योतिषां पतये नमः॥२०॥
 तस्चामीकराभाय वह्ये विश्वकर्मणे।
 नमस्तमोऽभिनिद्भाय रुचये लोकसाक्षिणे॥२१॥
 नाशयत्येष वै भूतं तदेव सृजति प्रभुः।
 पायत्येष तपत्येष वर्षत्येष गमस्तिभिः॥२२॥
 एष सुप्तेषु जागर्ति भूतेषु परिनिष्ठितः।
 एष एवाग्निहोत्रं च फलं चैवाग्निहोत्रिणाम्॥२३॥
 वेदाश्च क्रतवश्चैव क्रतूनां फलमेव च।
 यानि कृत्यानि लोकेषु सर्व एष रविः प्रभुः॥२४॥
 एनमापत्सु कृच्छ्रेषु कान्तारेषु भयेषु च।
 कीर्तयन् पुरुषः कश्चिन्नावसीदति राघव॥२५॥
 पूजयस्वैनमेकाग्रो देवदेवं जगत्पतिम्।
 एतत् त्रिगुणितं जस्वा युद्धेषु विजयिष्यसि॥२६॥
 अस्मिन् क्षणे महाबाहो रावणं त्वं वधिष्यसि।
 एवमुक्ता तदाऽगस्त्यो जगाम च यथाऽगतम्॥२७॥
 एतच्छृत्वा महातेजा नष्टशोकोऽभवत्तदा।
 धारयामास सुप्रीतो राघवः प्रयतात्मवान्॥२८॥
 आदित्यं प्रेक्ष्य जस्वा तु परं हर्षमवास्तवान्।
 त्रिराचम्य शुचिर्भूत्वा धनुरादाय वीर्यवान्॥२९॥

रावणं प्रेक्ष्य हृष्टात्मा युद्धाय समुपागमत्।
सर्वयलेन महता वधे तस्य धृतोऽभवत्॥३०॥

अथ रविरवदन्निरीक्ष्य रामं मुदितमनाः परमं प्रहृष्यमाणः।
निशिचरपतिसङ्घयं विदित्वा सुरगणमध्यगतो वचस्त्वरेति॥३१॥

॥इत्यार्षे श्रीमद्रामायणे वाल्मीकीये आदिकाव्ये युद्धकाण्डे आदित्यहृदयं
नाम सप्तोत्तरशततमः सर्गः॥

॥द्वादशार्यासूर्यस्तुतिः ॥

उद्यन्नद्य विवस्वानारोहन्नुत्तरां दिवं देवः।
हृद्रोगं मम सूर्यो हरिमाणं चाऽशु नाशयतु॥१॥

निमिषार्धेनैकेन द्वे च शते द्वे सहस्रे द्वे।
ऋग्माण योजनानां नमोऽस्तु ते नलिननाथाय॥२॥

कर्म-ज्ञान-ख-दशकं मनश्च जीव इति विश्व-सर्गाय।
द्वादशाधा यो विचरति स द्वादश-मूर्तिरस्तु मोदाय॥३॥

त्वं हि यजुर्वृक्षं साम त्वमागमस्त्वं वषद्वारः।
त्वं विश्वं त्वं हंसस्त्वं भानो परमहंसश्च॥४॥

शिवरूपाज्ञानमहं त्वत्तो मुक्तिं जनार्दनाकारात्।
शिखिरूपादैश्वर्यं त्वत्श्वारोग्यमिच्छामि॥५॥

त्वचि दोषा दृशि दोषा हृदि दोषा येऽखिलेन्द्रियज-दोषाः।
तान् पूषा हतदोषः किञ्चिद्रोषाग्निना दहतु॥६॥

धर्मार्थ-काम-मोक्ष-प्रतिरोधानुग्र-ताप-वेग-करान् ।
बन्दी-कृतेन्द्रिय-गणान् गदान् विखण्डयतु चण्डांशुः॥७॥

येन विनेदं तिमिरं जगदेत्य ग्रसति चरमचरमखिलम्।
धृतबोधं तं नलिनीभर्तारं हर्तारमापदामीडे॥८॥

यस्य सहस्राभीशोरभीशु-लेशो हिमांशु-बिम्बगतः।
भासयति नक्तमखिलं भेदयतु विपद्-गणानरुणः॥९॥

तिमिरमिव नेत्र-तिमिरं पटलमिवाशेष-रोग-पटलं नः।
काशमिवाधि-निकायं कालपिता रोगयुक्ततां हरतात्॥१०॥

वाताश्मरी-गदार्शस्त्वग्-दोष-महोदर-प्रमेहांश्च ।
ग्रहणी-भगन्दराख्या महतीस्त्वं मे रुजो हंसि॥११॥

त्वं माता त्वं शरणं त्वं धाता त्वं धनं त्वमाचार्यः।
त्वं त्राता त्वं हर्ता विपदामर्कं प्रसीद मम भानो॥१२॥

इत्यार्या-द्वादशकं साम्बस्य पुरो नभःस्थलात् पतितम्।
पठतां भाग्य-समृद्धिः समस्त-रोग-क्षयश्च स्यात्॥१३॥

॥इति श्री-द्वादशार्यासूर्यस्तुतिः सम्पूर्णा॥

